

RETT på SAK

Aktualitetsmagasin for domstolene nr. 1 2017

PORTRETET

Ingjerd Thune

S. 21-23

LEDER

REFORMER

Forrige stortingsperiode skjedde det lite politisk på domstolområdet. Stortingsperioden som nå nærmer seg slutten har derimot vært svært innholdsrik. Domstoladministrasjonen har nedfelt i sin strategiske plan

å arbeide med rettspolitiske spørsmål, også overfor besluttende myndigheter. De siste årene har det vært mange saker på agendaen, ikke minst takket være politikerne.

Juryordningen: Regjeringen fremmer snart proposisjon om å erstatte juryordningen med meddomsrett. Dette har stått på agendaen til DA og domstolene lenge. Begrunnelsen er økt rettssikkerhet. Avtalen mellom Høyre, FrP og KrF sikrer flertall i Stortinget før sommeren. Det er all grunn til å tro at Arbeiderpartiet også støtter dette. Dermed er det bred og langsiktig politisk støtte til reformen.

Særdomstoler: Regjeringen oppnevnte særdomstolutvalget, som akkurat har levert sin innstilling. Inkorporering av fylkesnemndene i domstolene har fått blandet mottagelse blant dommere. Men innstillingen representerer samtidig en gravlegging av tanken om særdomstoler. Det er vi glade for. Ved inngangen til denne stortingsperioden så det ut til at regjeringen ønsket familiedomstoler.

Nå er det grunn til å tro at denne regjeringen vil følge innstillingen fra Graver-utvalget. Det er uklart hva en eventuell ny regjering vil gjøre.

Strukturendringer: For første gang siden 2001 har Stortinget vedtatt strukturendringer i domstolene, samtidig som DAs myndighet til å innføre felles ledelse ved flere domstoler er blitt bekreftet.

Domstolkommisjon: Både DA og Dommerforeningen har i lengre tid arbeidet for at det skal oppnevnes en ny domstolkommisjon, snart 20 år etter Smith-utvalget. Regjeringen går nå inn for dette, og mandat og sammensetning er rett rundt hjørnet i statsråd.

Ny straffelov er innført. **Hurtigspor for straffesaker** er innført i Oslo tingrett. **Narkotikaprogram med domstolkontroll** er innført som en fast ordning for hele landet. **Digitaliseringen** av domstolene er i gang. Forsøk med **opptak i retten** er i gang i Tromsø.

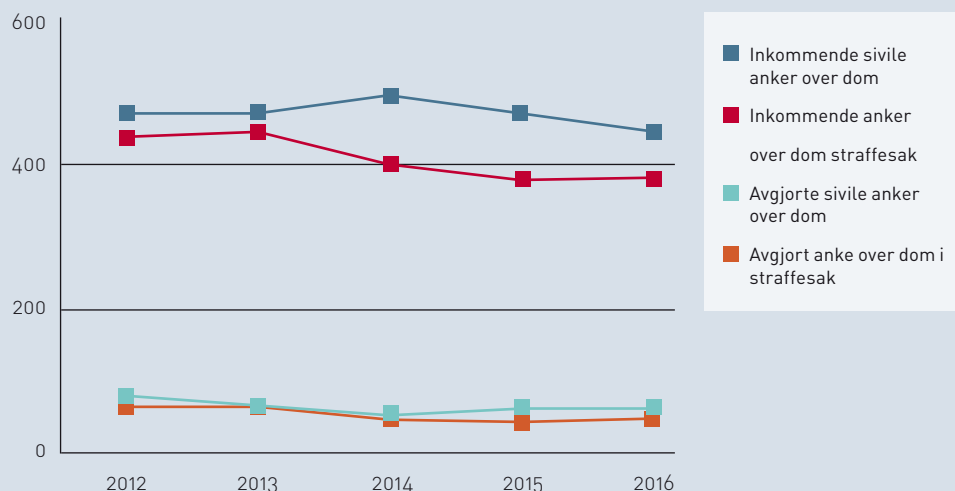
Statsrådene Anders Anundsen og Solveig Horne har vært aktive og handlingsrettet når det gjelder reformer. Stortingets justiskomite har vært et godt politisk verksted. DA har hatt godt samarbeid med Regjeringen og Stortinget, både om det vi har vært enige om og det vi har vært uenige om. Nå er det spennende hva neste stortingsperiode bringer.

Erling Moe

STATISTIKK

Saksutvikling anker over dom i Høyesterett 2012–2016

De to siste årene er det kommet inn færre anker over dom til Høyesterett. Det gjelder først og fremst i sivile saker. Antall saker som blir realitetsbehandlet, og avgjort ved dom, har nå stabilisert seg på mellom 50 og 65 sivile anker og mellom 40 og 50 straffeanker. Det betyr at de behandlet ca. 18 prosent færre sivile anker, og 26 prosent færre straffeanker enn for fem år siden.

RETT på SAK

14. årgang

Gis ut fire ganger i året av Domstoladministrasjonen. Distribueres til samtlige ansatte i Norges Høyesterett, lagmannsretter, tingretter, jordskifteretter og Domstoladministrasjonen, samt til forvaltningen og politiske organer.

Rett på Sak er et bransjemagasin for domstolene som skal:

- Sette dagsorden i domstolfaglige spørsmål
- Bidra til faglig utvikling for alle ansatte i domstolene
- Være identitetsbyggende for de som arbeider i og med domstolene

Redaksjonen tar gjerne imot tips, innlegg og andre bidrag.

Kontaktinformasjon:

E-post: redaksjonen@domstol.no
Telefon: 73 56 70 00
Adresse: Postboks 5678, Sluppen, 7485 Trondheim

Ansvarlig redaktør:

Erling Moe
erling.moe@domstol.no

Redaksjonsmedlemmer:

Ivar Arnstad
ivar.arnstad@domstol.no
Tage Borøchstein
tage.borochstein@domstol.no
Åste R. Ruud
aaste.ruud@domstol.no

Layout:

concordedesign.no

Trykk:

Skipnes

Manusstopp neste nummer: 15. mai 2017

Forsidebilde og portrett:

Cathrine Dillner Hagen

– Å VÆRE MEDDOMMER ER EN ALVORLIG OPPGAVE

TRÅANTE 2017

NORDISK MEKLINGSKONFERANSE

FOLLO TINGRETTS ANSIKT UTAD

STATSSEKRETÆREN BESØKTE DA

INNHold

4	SJØLVSTENDET TIL DOMSTOLANE ER TRUGA
	Venezia-kommisjonen er uroa over domstolsutviklinga
6	DOMSTOLENE DRIVER GODT
8	Færre unge tatt for lovbrudd
9	Mer digital samhandling i straffesakskjeden
10	NYE MEDDOMMERE GLEDER SEG TIL FØRSTE INNKALLING
	– Å være meddommer er en alvorlig oppgave
12	Tryggare meddommarar etter samling
14	Kurs for meddommere i jordskifteretten
15	Endelig sikkerhetskontroll i Oslo tinghus
16	TRÅANTE 2017
20	Slik funker de nye straffereaksjonene for ungdom
21–23	PORTRETTE
	Ingjerd Thune
24	BARN I DOMSTOLENE
	Tverrfaglig seminar om barns tilknytning
26	FELLES LEDELSE FOR DOMSTOLER
28	FAGDAG
	Narkotikaprogram med domstolkontroll
29	KRONIKK
	Tanker etter nordisk meklingskonferanse
32	Digitalt hjelpemiddel for jordskiftedommerne
33	Domstolene har oppfylt krav i korrupsjonsrapport
34	Follo tingretts ansikt utad
36	Digital service til «tastetrykksgenerasjonen»
37	Gjensynsfest for tidligere dommerfullmektiger
38	PÅ DEN SIKRE SIDEN
	Massive dataangrep med gisselskadevare
39	DIREKTØRENS SPALTE
	Brevet til statsråden
40	MED LOV SKAL LANDET
43	Nytt om navn
44	Til ettertanke

Sjølvestendet til domstolane er truga

Venezia-kommisjonen er uroa over domstolsutviklinga i fleire europeiske land. Eirik Holmøyvik, professor ved Universitetet i Bergen og norsk medlem i kommisjonen, fortel kvifor. Han peikar også på at Noreg bør gjere nokre grep for dommarane sitt sjølvstende. Ein bør til dømes sjå på det kapittelet i Grunnlova som handlar om domstolane, og byggje det ut med reglar om dommarutnemningar.

Av Iwar Arnstad

I fleire land, til dømes Polen og Ungarn, har regjeringar fått igjennom endringar som mange meiner går ut over domstolane sitt sjølvstende. Går utviklinga i Europa generelt i retning av mindre uavhengige domstolar og auka politisk påverknad?

– Det er vanskeleg å snakke om Europa under eitt. Det er særleg i tidlegare aust-blokkland vi no ser ei urovekkande utvikling. Polen og Ungarn står i ei særstilling grunna alvoret og omfanget i trugslane mot domstolanes sjølvstende og effektivitet. Men også i to andre EU-land, Slovakia og Kroatia, er det eller har det nyleg vore stor politisk strid om utnemninga av dommarar til konstitusjonsdomstolen. Det kan tyde på at domstolanes sjølvstende står svakare både institusjonelt og kulturelt der enn i Vest-Europa. Utviklinga har no gått så langt at Venezia-kommisjonen til Europarådet i 2016 vedtok ei formell «bekymringsmelding» om auka politisk press mot Europas konstitusjonsdomstolar, seier Holmøyvik.

Gjeld det fyrst og fremst oppnemningar og samansetjingar av domstolar og domstolsråd, eller er det også auka politisk påverknad på enkeltavgjerder?

– Strid om dommarutnemningar går att i fleire land, men det institusjonelle rammerket rundt domstolane er vel så viktig for domstolanes sjølvstende. Både i Ungarn og no nyleg i Polen ser vi endringar i samansetninga av domstolsråda og i utnemningsprosedyrane som opnar for auka politisk påverknad på dommarutnemningar.

– Parallelt med påverknad på dommarutnemningar har vi i Venezia-kommisjonen også merka oss trugsmål mot domstolanes effektivitet. I Polen har det skjedd gjennom mange mindre og isolert sett uskuldige endringar av saksbehandlings- og prosessreglane for konstitusjonsdomstolen. Dette kan vere krav om 2/3 fleirtal for avgjerder, strengare krav til quorum, reglar om ventetid eller fast rekkefølge for saker uavhengig av kor viktige

dei er og utviding av kompetansen til plenum kombinert med auka høve for eit mindretal å trenere plenumssaker. Den kumulative verknaden av slike lovendringar er at domstolen blir mindre effektiv og at den kan setjast

Formelt har vi i Noreg få rettslege garantiar mot ei utvikling som i Polen, seier Eirik Holmøyvik i Venezia-kommisjonen.

ut av spel av eit mindretal av dommarane eller styresmaktene. Den same teknikken er nyleg også forsøkt nytta i Georgia.

– Politisk påverknad på dommarutnemningane og endringar i dei institusjonelle rammene for domstolane kan i neste omgang få konsekvensar for behandlinga av einskildsaker. Anten fordi dommarar kan kjenne lojalitet til regjeringa som utnemner dei, eller fordi vedvarande politisk press mot domstolane kan gi ein «chilling effect» på dommarane, seier Holmøyvik.

Kva land er du spesielt uroa for, og kvifor?

– Polen står i ei særstilling for meg. Både grunna råskapen dei polske styresmaktene har vist i forsøket på å vinne kontroll over konstitusjonsdomstolen, og fordi Polen er ein av dei største medlemsstatane i EU. Det som skjer i Polen kan få ringverknader for andre land. Dessutan har Polen meir enn nokon andre land opent utfordra dei europeiske handhevingsmekanismene. Polen vil ikkje

lenger samarbeide med Venezia-kommisjonen. Verken Ungarn eller Tyrkia har gått så langt etter å ha fått kritikk frå kommisjonen.

– Det store spørsmålet no er kva som skjer med EU-kommisjonens pålegg overfor Polen under det såkalla Rule of Law Framework. Om Polen etter sigande nektar å etterkomme dette pålegget, må EU-kommisjonen setje i verk prosedyren under art. 7 TEU for å ta frå Polen røysterett i EUs institusjonar. Det kan lett ende med eit politisk mageplask sidan ein slik sanksjon krev samtykke frå alle medlemsstatane. Den ungarske regjeringa har ikkje overraskande signalisert at Ungarn vil motsetje seg sanksjonar mot Polen. Om også EU viser seg ute av stand til å handheve felleseuropeiske rettsstatsverdiar, kva signal vil det sende til andre land, seier Holmøyvik.

I andre land har politiske leiarar, som Donald Trump og Geert Wilders, gått hardt ut mot domstolane og sett spørjeteikn ved legitimiteten deira. Vil du seie at det politiske klimaet har gjort det vanskelegare for domstolane, og i kor stor grad påverkar det tilliten til rettssystemet?

– Vi ser at populistiske rørsler i fleire land kritiserer domstolane som ein del av ein anti-elitistisk retorikk. Den europeiske menneskerettsdomstolen blir utsett for liknande kritikk.

– Det er viktig å presisere at domstolane må tole kritikk for måten dei utøver offentlig makt på og debatt om organisering og dommarutnemningar. Til dømes må vi akseptere at både politikarar og andre ytrar seg kritisk om domstolsavgjerder. Som andre offentlege organ utøver domstolane makta si under ansvar. Det er kritikk som bidreg til å undergrave domstolanes og dommaranes legitimitet vi skal vere vaksame mot.

Noreg er prega av høg tillit til både domstolar og andre institusjonar. Kan vi likevel sjå føre oss at noko liknande kan skje her dersom vi får ein ny type politiske leiarar?

– Det er mogleg, sjølv om det er ingenting ved dagens politiske klima som tyder på ei slik utvikling. Eg vil likevel peike på to trekk som gjer ei slik utvikling mindre truleg i Noreg enn i fleire andre land.

– For det fyrste er det moderne norske politiske systemet sidan 1905 kjenneteikna av ein einestående stabilitet og fleksibilitet til å ta inn i seg det som byrja som protestrørsler utanfor det politiske etablissementet. I mellomkrigstida var det Arbeiderpartiet, som

Politikar som Donald Trump i USA (foto: Gage Skidmore) og Geert Wilders i Nederland (foto: Metropolitico), har gått hardt ut mot domstolane og sett spørjeteikn ved legitimiteten deira.

vi ikkje må gløyme var eit revolusjonært parti og som peika ut Høgsterett som ein direkte trugsel mot sin sosialistiske politikk. I nyare tid har det vore Frp.

– For det andre er det grunn til å merke seg at det særleg er konstitusjonsdomstolane som er utsett for politisk press i dagens Europa. Det kan vere fordi slike domstolar har ei meir framskoten og utsett rolle i det politiske systemet enn våre domstolar. Utviklinga er likevel relevant for oss. Jo meir aktive norske domstolar blir i å handheve grenser for politikken bestemt i Grunnlova eller internasjonale avtaler, jo meir utsette blir domstolane for politisk kritikk.

– Vi såg dette tidleg på 1900-talet, der Høgsteretts overprøving av dåtidas nye reguleringslovgjeving førte til massiv politisk kritikk og sterkt press mot domstolen. I våre dagar har fleire peikt på at Høgsterett no viser større vilje enn før til å handheve Grunnlova og internasjonale menneskerettstraktatar overfor lovgjevar og forvaltninga. I så fall tilseier vår eiga historie og utviklinga i Europa at risikoen for politisering av domstolane er aukande, seier Holmøyvik.

I kor stor grad kan domstolane vere ei motvekt og ein stabilisator i ein slik situasjon?

– Eg trur det er vanskeleg å seie noko sikkert på førehand. I eit tilfelle som i Polen, der lovgjeving endrar domstolanes kompetanse og organisering, er det viktig å hugse at norske domstolar ikkje har tradisjon for å overprøve endringar i den institusjonelle organiseringa av og kompetansefordelinga mellom statsmaktene. Her har europeiske forfatningsdomstolar ei heilt anna rolle enn våre domstolar, seier Holmøyvik.

Kor raskt vil til dømes samansetjinga av dommarkorpset kunne bli påverka dersom vi i Noreg har ei regjering som ønskjer å endre kursen på den rettslege utviklinga?

– Ikkje raskt, då vi i Noreg ikkje har dommarar på åremål, som i europeiske konstitusjonsdomstolar. Om ein tenkjer seg eit stortingsfleirtal som ikkje skyr nokon middel, vil det kunne gjere som i Ungarn og senke aldersgrensa for dommarar med verknad for sitjande dommarar. I Noreg vil ei slik lovendring med tilbakeverkande kraft vere grunnlovsstridig og domstolane vil ikkje gi ho verknad for sitjande dommarar. På den andre sida er domstolanes organisering og utnemningsprosedyrane regulert i formell lov og berre minimalt i Grunnlova. I vårt konstitusjonelle system er det ingenting som hindrar eit stortingsfleirtal i å avskaffe Innstillingsrådet for dommarar, til dømes, seier Holmøyvik.

Er Noreg godt nok rusta for å møte ein slik situasjon?

– Formelt har vi få rettslege garantiar mot ei utvikling som i Polen, der lovendringar legg politiske føringar på dommarutnemningar eller som på andre måtar undergrev domstolanes sjølvstende og effektivitet. Grunnen er at domstolanes organisasjon og dommarutnemningar hos oss er regulert i ordinær lov i staden for i Grunnlova, og slik sett meir utsett for endringar av skiftande politiske fleirtal.

– Når det er sagt har vi i Noreg lange tradisjonar for sjølvstendige domstolar med høg tillit i samfunnet. Dessutan nyt også forvaltninga høg tillit og vi har vi eit sterkt sivilsamfunn. Når alt kjem til alt tyder mykje på at den politiske kulturen i ein stat er vel så viktig for rettsstaten som formelle garantiar i grunnlov og lov. Når vi i Venezia-kommisjonen vurderer spørsmål knytt til domstolanes sjølvstende, tek vi omsyn til dei demokratiske og rettsstatlege tradisjonane i dei ulike landa, seier Holmøyvik.

Bør Noreg gjere lovendringar for å verne om sjølvstendet til den tredje statsmakta?

– Grunnlovas kapittel om domstolane

bør heilt klårt byggjast ut. Til dømes bør dei grunnleggjande reglane i domstolslova om dommarutnemningar gjennom Innstillingsrådet løftast opp i Grunnlova. Alle ordningar som det er viktig å gi særskilt stabilitet og vern mot skiftande politiske fleirtal bør regulast i Grunnlova. Stabile og godt innarbeidde ordningar kan i seg sjølv verke konfliktdempande.

– Generelt har det vore stor utvikling i Europeiske soft law-standardar for domstolanes sjølvstende dei siste åra. I lys av desse standardane kan det vere grunn til å sjå på reguleringa av dommaranes interne sjølvstende, til dømes i tilhøvet mellom domstolsleiar og dommar.

– Eit anna tilbakevendande spørsmål i Venezia-kommisjonen arbeid er dommaranes individuelle ansvar. Regulering av dommaranes disiplinære, strafferettslege og erstatningsrettslege ansvar er eit sensitivt spørsmål som må balansere omsynet til domstolanes sjølvstende med omsynet til ansvar for offentleg maktbruk for å sikre tilliten til domstolane. Her kunne dei gamle reglane i domstolslova hatt godt av ein ny og heilskapleg gjennomgang for å systematisere og presisere rammene for dommaransvaret.

– Og så var det dommarfullmektigordninga då. Kan vi i 2017 forsvare å halde på ei ordning som institusjonaliserer bruk av midlertidige dommarar? Eg meiner bestemt at vi ikkje kan det, seier Holmøyvik.

Kor viktig blir ein ny domstolkommisjon i dette arbeidet?

– Eg trur den nye domstolkommisjonen vil definere viktige premisser for korleis vi forstår og regulerer domstolanes sjølvstende for framtida. Dette spørsmålet er gitt ein sentral plass i framlegget til mandat, og den nye domstolkommisjonen blir eksplisitt beden om å byggje på dei internasjonale standardane, seier Holmøyvik.

Fotnote: Venezia-kommisjonen, Den Europeiske kommisjonen for demokrati gjennom lovgiving, er Europarådets rådgivende organ i konstitusjonelle spørsmål.

Domstolene driver godt

Tingrettene får inn stadig flere saker til behandling, spesielt straffesaker. Likevel gikk saksbehandlingstiden ned i 2016. For lagmannsrettene økte saksbehandlingstiden i straffesaker, men gikk ned for tvistesaker. Årsstatistikken viser at domstolene jobber meget godt, mener direktøren i Domstoladministrasjonen.

Av Iwar Arnstad

– Det er spesielt sterkt å klare dette samtidig som domstolene er gjennom en nedbemanning på grunn av budsjettkutt, sier DA-direktør Sven Marius Urke.

Selv om antallet tvistesaker til tingrettene økte i 2016 ble de behandlet raskere. I gjennomsnitt tok det 5,2 måneder å få behandlet en tvistesak, en nedgang på 0,2 måneder.

Også antallet straffesaker øker. I 2016 kom det inn 15 435 meddomsrettssaker til tingrettene, hvilket er en økning med fire prosent sammenlignet med 2015. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for meddomsrettssaker er nå tre måneder. Også de så kallede enedommersakene, fengslinger, tilståelsessaker, oppnevninger m.v. har økt hvert år siden 2006, totalt med ca. 50 prosent. Til sammen er det over 54 000 slike saker i året.

Lagmannsrettene

Antallet innkomne sivile anker over dom økte noe, til 2128 saker. Det var flere saker enn lagmannsrettene klarte å behandle, hvilket indikerer at det vil ta lengre tid å behandle dem i kommende år. Gjennomsnittlig tok det i 2016 5,8 måneder å behandle en sivil ankesak, hvilket var en nedgang med 0,3 måneder.

Saksbehandlingstiden for avgjorte straffesaker gikk opp i lagmannsretten. I de mest alvorlige sakene, som går med lagrette, økte den fra 5,6 til 6,4 måneder. Samtlige lagmannsretter har gjennomsnittlig saksbehandlingstid i straffesaker som er høyere enn målet på 3 måneder.

Høyesterett

I 2016 kom det inn 447 anker over dom i sivile saker til Høyesterett. Om lag 14 prosent av de sivile sakene ble henvist til behandling. Når det gjelder straffesaker, kom det inn 382 anker over dom, hvorav 48 ble behandlet. Høyesterett har tilfredstillende saksbehandlingstider. I gjennomsnitt tar det 4,1 måneder før en straffesak er avgjort og 6,9 måneder for sivile saker.

Jordskifterettene

For første gangen på mange år økte ikke antallet innkommende saker til jordskifterettene. I 2015 kom det inn 1266 saker mot

Yngve Svendsen (Foto DA)

1494 året før. Likevel har antallet ikke ferdig behandlede saker økt.

– Årsstatistikken viser at domstolene jobber godt. Samlet sett øker ikke saksbehandlingstiden selv om domstolene får mer å gjøre og det har vært nedbemanning. Det er resultatet av et godt arbeid, bedre organisering og mer bruk av digitale løsninger. All ære til de ansatte i domstolene for at de har klart dette. Det sier direktør Sven Marius Urke i Domstoladministrasjonen i en kommentar.

– Vi kommer til å fortsette med å utvikle gode tvisteløsninger, ikke minst gjennom digitalisering i prosessen. Det er nødvendig da det ser ut til at saksveksten vil øke framover, og at det nå kommer inn flere saker enn hva mange av domstolene klarer å håndtere.

– Det er likevel urovekkende at innspæringskravene er så sterke for domstolene. For oss er det naturlig at digitaliseringen skal lede til rasjonaliseringer. Det skal vi klare, men når vi samtidig og utover dette får våre budsjetter redusert med 0,8 prosent per år, gjennom ABE-reformen, vil det kunne få

negative konsekvenser. Gjennom en tilsetningsstopp er antallet ansatte i domstolene redusert med ca. 40 personer. Vi ser allerede nå at det er flere saker som venter på behandling enn hva det var for et år siden, sier Urke.

– Særlig urovekkende er utviklingen ved landets største ankedomstol, Borgarting. De får mange, og ofte kompliserte, saker som krever stor innsats. De klarer ikke å behandle like mange saker som de får inn. For de saker som kommer inn nå kan først starte opp i februar 2018. Saksbehandlingstiden i straffesaker økte for tredje år på rad.

– Vi har i to år bemannet opp Borgarting for å få ned antallet uavklarte saker. Det har ikke løst utfordringen. Når den ekstra finansieringen nå opphører vil situasjonen bli svært krevende. For å løse på situasjonen i Borgarting må vi ta ett nytt krafttak som innefatter endringer i arbeidsmåter, noen flere stillinger og dermed noen økte bevilgninger fra Stortinget i revidert nasjonalbudsjett, sier Urke.

Kristiansand tingrett er blant domstolene som år etter år har kortest saksbehandlings-

tid. Sorenskriver Yngve Svendsen peker på medarbeiderne og domstolkulturen som de viktigste årsakene:

– Dette skyldes svært flinke og effektive dommere og saksbehandlere. Vi er en positiv og løsningsorientert domstolkultur med "stå-på- og "vi-får-det-til-holdning» og gode rutiner. Her er også et meget godt og hyggelig arbeidsmiljø med "vi-vil-hverandre-vel-innstilling». Et viktig element er frihet under ansvar, blant annet når det gjelder berammelser. Det fungerer meget med den domstolkulturen vi har.

– God organisering må være på plass. Det betyr rutiner som sikrer rask og effektiv saksflyt og gir minst mulig "rusk i maskineriet. Men betydningen av en positiv og effektiv domstolkultur kan neppe overvurderes. Her er det stadig fokus på å luke ut tidstyver, klare mål, og at vi har det trivelig sammen på jobb. Krangling har vi rett og slett ikke tid til!

FAKTA:

Tingretter med kortest gjennomsnittlig gjennomføringstid 2016 (måneder)

Sivile saker

Sunnmøre 3,7
Søre Sunnmøre 3,7
Alstahaug 3,9
Kristiansand 3,9
Valdres 3,9
Fredrikstad 4,2
Hammerfest 4,2
Vest-Telemark 4,2

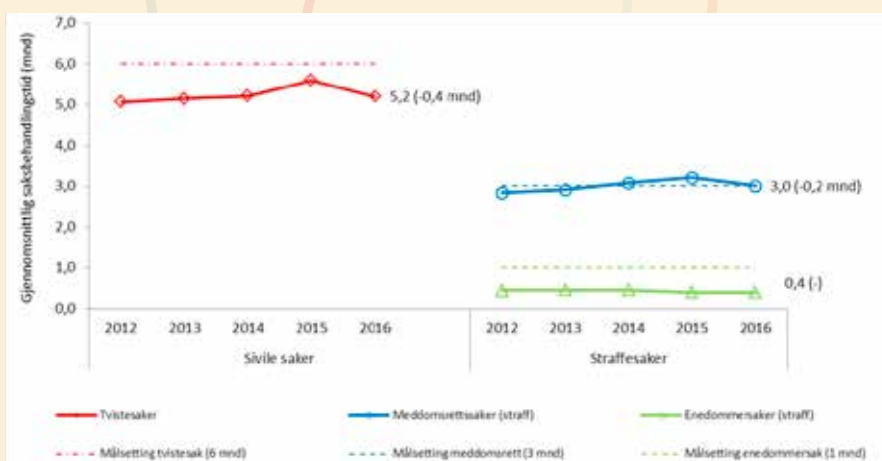
Meddomsrettssaker

Nord-Østerdal 1,0
Sør-Østerdal 1,0
Søre Sunnmøre 1,6
Senja 1,8
Sunnmøre 1,8
Dalane 1,9
Kristiansand 1,9
Vest-Telemark 1,9
Hallingdal 2,0
Larvik 2,0

Saksbehandlingstid i tingrettene 2012–2016

Saksbehandlingstid i lagmannsrettene 2012–2016

Færre unge tatt for lovbrudd

Antallet etterforskede lovbrudd ble redusert med 5,8 prosent i 2015 sammenlignet med året før. I senere år har spesielt de under 30 år i stadig mindre grad blitt siktet for lovbrudd. Det viser nylig publiserte tall fra Statistisk Sentralbyrå.

Av Ivar Arnstad

Politiet og påtalemyndigheten avsluttet etterforskningen av 329 200 lovbrudd i 2015. Dette er 5,8 prosent færre enn i 2014. Antall lovbrudd som etterforskes er dermed redusert med en femdel siden årene 2001-2004.

Størst nedgang i tyverier

I følge SSBs ble nesten 109 300 eiendomstyverier ferdig etterforsket i 2015, drøyt 12 prosent færre enn i året før og nesten 24 prosent færre enn i 2010. Antallet etterforskede lovbrudd gikk også noe ned på de fleste andre områder, med unntak av vinningslovbrudd og seksuallovbrudd.

I 2015 resulterte politi- og påtalemyndighetens etterforskning i 170 700 siktelser mot mer enn 83 300 forskjellige personer. Det totale antallet siktelser er 3 prosent færre enn i 2014, og nedgangen er størst for eiendomstyveri, rusmiddellovbrudd og vold og mishandling. Det totale antall siktede personer er 1 prosent færre enn i 2014, men siste års endring varierer betydelig mellom de ulike lovbruddsgruppene og aldersgruppene. Nedgangen var størst for rusmiddellovbrudd, ordens- og integritetskrenkelse og eiendomstyveri.

De under 30 år står for nedgangen

I en lengre periode har det vært en stor nedgang i omfanget av siktede i de yngste aldersgruppene. I alt 36 700 personer under 30 år ble siktet for ett eller flere lovbrudd i 2015, nesten 5 prosent færre enn i 2014. Tar vi hensyn til endringene i befolkningsmengden, har omfanget av siktede for lovbrudd i denne aldersgruppen år blitt redusert med mer enn 28 prosent i perioden 2007-2015.

En viktig årsak har vært at færre unge blir siktede for voldslovbrudd. Fra 2014 til 2015 var det også en nedgang for tyveri, narkotikalovbrudd og ulike typer av ordens- og integritetskrenkelse. Bare i 2015 sank antallet siktede for tyveri med nesten ti prosent.

Færre unge siktet for narkotikalovbrudd

Etter historisk høye antall de to foregående årene, var det drøyt 13 300 personer i 2015 med ett narkotikalovbrudd som hovedlovbrudd, nesten 6 prosent færre enn i året før. Nedgangen er omtrent like stor for de

med mindre alvorlige brudd på legemiddeloven og for de med overtredelse av straffeloven.

Siste års nedgang i antall siktede med ett narkotikalovbrudd som hovedlovbrudd gjelder i all hovedsak for de under 25 år. Til sammen ble mer enn 5 400 personer under 25 år ble siktet for narkotikalovbrudd i 2015. Det er over 11 prosent færre enn i 2014.

Fremdeles flest siktede blant 18-20-åringene

Selv etter nedgangen i antallet unge siktede de siste årene, er det fremdeles de unge i alderen 18-20 år som har den høyeste andelen siktede, og dette gjelder for begge kjønn. I 2015 ble om lag 7 prosent av alle 18-årige menn tatt for ett eller flere lovbrudd. Den tilsvarende andelen blant 18-årige kvinner var under 2 prosent. Menn i alle alderstrinn blir langt oftere siktet for lovbrudd enn kvinner. I 2015 var 83 prosent av de siktede menn.

Færre utenlandske statsborgere siktet for lovbrudd

I 2015 hadde drøyt 18 100 siktede et annet statsborgerskap enn norsk, og dette er nesten 800 færre enn året før. Fordelt etter hovedlovbruddsgruppe var det 450 færre siktede med eiendomstyveri, og 350 færre siktede med ordens- og integritetskrenkelser

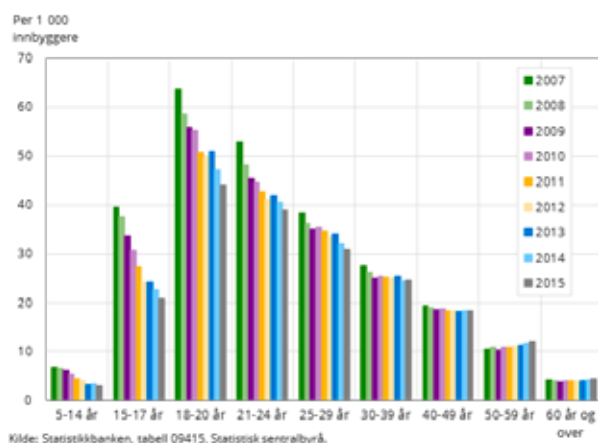
I likhet med norske statsborgere, har 30 prosent av alle siktede utenlandske statsborgere en trafikkovertrædelse som sitt hovedlovbrudd.

I tillegg til de norske og utenlandske statsborgerne som er registrert bosatt i Norge, er det også andre som oppholder seg i kortere eller lengre tid i landet og blir tatt for lovbrudd. Siktede med registrert bosted i utlandet utgjorde under 8 prosent av alle siktede for lovbrudd i 2015, en andel som er lavere enn i de foregående årene.

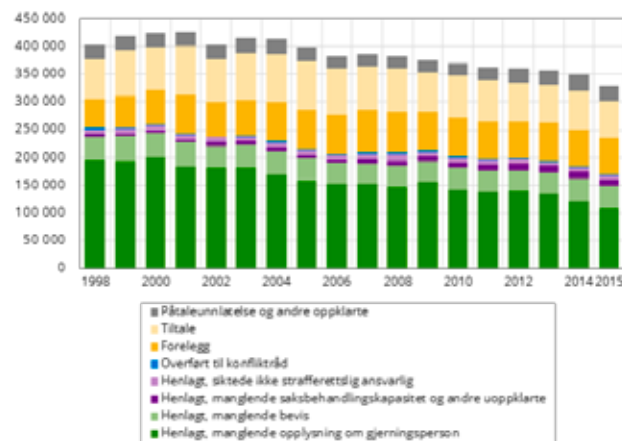
Statistikken over tilbakefall blant bosatte i Norge viser at drøyt 44 prosent av de 75 800 siktede i 2010 ble siktet én eller flere ganger i løpet av de neste fem årene. Denne andelen er trinnvis blitt lavere i løpet av de siste åtte tilbakefallsundersøkelsene, og for de siktede i 2002 var den nesten 50 prosent.

Kilde: SSB

Figur 3. Siktede for lovbrudd, etter alder

Figur 1. Etterforskede lovbrudd, etter politiets avgjørelse. Absolutte tall

Mer digital samhandling i straffesakskjeden

Gjennom bedre elektronisk samhandling skal kvalitet og effektivitet økes i straffesakskjeden. Målet er at alle dokumenter, store og små, skal være en del av en digital flyt.

Av Iwar Arnstad

Saksdokumenter mellom politi, påtalemyndigheter, domstoler og kriminalomsorg skal utveksles digitalt på en sikker måte. Politi, tingretter og kriminalomsorg har i lang tid samhandlet gjennom det som kalles stifinnerløsningen. Nå skal også høyere påtalemyndigheter, spesialenheter i politet samt lagmannsretter ta i bruk løsningen.

– En sikker og stabil tilgang til elektronisk informasjon på tvers av delsektorene er avgjørende for at det skal fungere. Det vil være et av målene for delprosjektet. Da vil også dokument være umiddelbart tilgjengelige. På den måten kan vi legge til rette for å avvikle overføringen av informasjon på papir, sier Ingrid Olsen, prosjektleder i Digitale domstoler.

Rune Hovde er delprosjektleder for Elektronisk Samhandling mellom Aktørene i Straffesakskjeden (ESAS) som er et felles prosjekt for Politidirektoratet, Kriminalomsorgsdirektoratet og Domstoladministrasjonen. Han peker på fordeler som at alle sektorene vil få elektronisk tilgang på korrekt informasjon.

– Dette vil øke effektiviteten og kvalitet i straffesakskjeden. Det vil heller ikke lenger være behov for bruk av mange forskjellige løsninger som minnepinner eller Dropbox.

Hvor langt er dere kommet med delprosjektet?

– En prosjektgruppe med representanter fra de tre delsektorene er etablert. I denne gruppen har vi med oss kompetanse i form av fagresurser, arkitekter og prosjektledere. Vi er enige om et målbilde som bygger på samlede og oppdaterte behov. Dette målbildet er også avstemt Justis- og Beredskapsdepartementet, som er vår oppdragsgiver.

Hva vil skje i løpet av 2017?

– Planleggingsfasen for prosjektet løper fram til sommeren. Så tidlig som mulig i andre halvår 2017 ønsker vi å realisere de nødvendige tiltakene for elektronisk samhandling. Vi håper å kunne rulle ut en første leveranse mot slutten av 2017, og fortsette med flere inn i første halvår 2018.

Dere skal gjennomføre seks workshoper. Hva håper dere å få ut av dem?

– Behovene er godt definert, men måten vi kan svare opp disse behovene på er mange og handlingsrommet derfor stort. Underveis i planleg-

Gjennom utvidet bruk av elektronisk samhandling i straffesakskjeden skal det bli slutt på store mengder papirdokument.

gingsfasen har vi til en hver tid flere pågående aktiviteter. Det er behov for å avgrense og detaljere hvordan vi mellom delsektorene skal bygge en løsning som svarer på både dagens og fremtidens behov.

– Arbeidsmøtene blir en arena der vi samles for å oppsummere underveis og skape enighet. Vi knytter flere av prosjektets milepæler i planleggingsfasen til disse arbeidsmøtene. Vi har nå etablert en arkitekturmodell som vil sette rammene rundt hvordan vi skal realisere den nye løsningen for elektronisk samhandling.

Hva vil det bety for dommere og saksbehandlere?

– Når ESAS-prosjektet er gjennomført, har vi gjort det mulig å avvikle bruken av papir for utveksling av informasjon i straffesaker. De som benytter Lovisa til oppgaver innenfor straffesakskjeden skal føle seg trygge på at den tilgjengelige informasjonen er oppdatert og korrekt, sier Hovde.

Anmelde

Etterforske

Påtale

Dømme

Fullbyrde

Avslutte

Nye meddommere gleder seg til første innkalling

– Nå føler jeg meg tryggere i rollen som meddommer og gleder meg til å få min første innkalling. Det sier Bjørn Garvik, en av de 900 som deltok på samling for nye meddommere i Bergen.

Av Agnete Skålevik

Gulating lagmannsrett og Bergen tingrett er pilotdomstoler i arbeidet med «God ivaretagelse av meddommere», og har gjennom ett år samarbeidet om tiltak rettet mot meddommere. Samlingene er ett av flere tiltak for å kvalitetssikre valget av meddommere, og trygge meddommerne i sin rolle.

Førstelagmann Magni Elsheim, Gulating lagmannsrett og sorenskriver Arne Henriksen, Bergen tingrett var foredragsholdere. Med seg hadde de erfarne saksbehandlere fra begge domstolene til å bistå med å svare på spørsmål og gjennomføre det praktiske.

Tilbakemeldingene fra meddommerne var overveldende. Godt over 70 % var svært fornøyd med samlingen. Noen av tilbakemeldingene som går igjen er at meddommerne var godt fornøyd med informasjonen som ble gitt, at foredragsholderne var tydelige og benyttet et forståelig språk, det var en fornuftig progresjon hvor alt hang sammen og at det ble gitt god informasjon om rettssystemet. Også de som hadde vært meddommer i tidligere perioder gir tilbakemelding om at de fikk mange nyttige tips.

Bjørn Garvik – Bergen kommune

– For meg som er helt ny som meddommer, synes jeg at samlingen var veldig bra. Den var både lærerik, informativ og hadde en fremføring som gjorde at det var lett å forstå det som ble sagt.

Da Bergen kommune søkte etter meddommere, meldte han seg på. – Jeg gleder meg til å utføre vervet som meddommer og har nå fått et bedre grunnlag til å gjøre en god jobb.

Linda Rafevoll – Askøy kommune

Linda Rafevoll har vært meddommer i en periode tidligere.

– Samlingen var likevel både lærerik og nyttig. Jeg synes også det var spennende

I januar ble fem meddommersamlinger avholdt i Bergen, med nærmere 900 påmeldte meddommere. Foto: Øystein Klakegg

Bjørn Garvik gleder seg til sin første innkalling som meddommer.

Linda Rafevoll tror det nå vil være lettere å spørre fagdommer hvis hun lurar på noe under en sak.

å høre litt om det å være meddommer i lagmannsretten. Det var veldig informativt, oversiktlig og givende. Den engasjerte meddommeren synes det var nyttig med råd om sakens gang, det å være nøytral, notere mye og vente med å ta et standpunkt i saken til alle bevis er kommet frem.

Linda Rafevoll kommer fra en av nærmeste kommunene og har tidligere hatt møteplikt som varameddommer. –Jeg har kun vært meddommer i én sak i forrige periode og håper på å bli innkalt til flere saker i denne perioden.

Både Garvik og Rafevoll kommenterte den nye meddommerfilmen. – Den likte vi godt!

– Å være meddommer er en alvorlig oppgave

Hvordan synes dere gjennomføringene av samlingene gikk?

– Vi synes at gjennomføringen av samlingene gikk bra. Særlig var vi fornøyde med det gode samarbeidet mellom tingretten og lagmannsretten, uttaler førstelagmann Magni Elsheim og sorenskriver Arne Henriksen. Domstollederne har fått gode tilbakemeldinger på at mange synes det var nyttig å få en oversikt over hele domstolsystemet, og tror derfor det var et riktig valg å samarbeide om dette. I tillegg er det selvfølgelig veldig greit å dele presentasjonen med noen, sier Elsheim.

Er det noe som kunne/burde vært gjort annerledes?

– Vi skulle nok kanskje fattet oss litt mer i korthet, påpeker Henriksen. Dette er imidlertid ikke lett da publikum har svært ulike forventninger og erfaringer fra tidligere. To timer er lenge å sitte i ro uten pause, og det har også noen kommentert i Quest-back undersøkelsen. Elsheim sier seg enig med Henriksen. – Forbedringspotensialet er nok at presentasjonen bør kortes noe ned, ved at vi må foreta en klarer prioritering av budskapet.

Hva synes dere er nytteverdien for domstolen, meddommerne og for samfunnet?

– Målsettingen var å gjøre meddommerne tryggere under mottoet: En trygg meddommer er en god meddommer, sier førstelagmannen.

– Det er en alvorlig oppgave å være meddommer og det krever både mot og kunnskap. Dersom vi gjennom samlingene, og de andre tiltakene som er gjort, kan bidra til å trygge meddommerne og gi dem litt mer mot og ballast i form av kunnskap, er målsettingen nådd og vi bør være fornøyde. Får vi det til, vil det tjene både samfunnet og domstolene.

Henriksen tror slike samlinger vil også kunne bidra til å sikre at domstolene beholder den høye tilliten de har i dag. – Vi skal ikke ta denne høye tilliten for gitt, fortsetter Elsheim. – Vi må gjøre oss fortjent til den – hver dag. Det gjør vi først og fremst gjennom avgjørelsene våre og måten vi behandler dem på – men i en moderne tid er det også nødvendig med tiltak som dette, der vi setter søkelys på og fremhever vår egen rolle og vårt samfunnsoppdrag.

Meddommerne mener:

«Ga mer motivasjon til oppgaven»

«Ble brukt enkle midler til å forklare alt»

«Føler meg bedre forberedt»

«God og nødvendig informasjon»

Tryggare meddommarar etter samling

Mange domstolar la ned eit grundig arbeid med samlingar for meddommarar hausten 2016 og vinteren 2017. Samlingane skal førebu meddommarane på vervet deira og gjere dei tryggare i rolla.

Av Jenny Melum

Hausten 2016 melde 64 prosent av dei vanlege domstolane at dei ville halde samlingar for meddommarane i det nye utvalet.

98 prosent nøgde meddommarar

Domstoladministrasjonen har medverka til å evaluere 31 samlingar i 16 domstolar for meddommarutvalet 2017–2020. Ut frå evalueringane kan ein konstatere at domstolane i stor grad har lukkast med informasjonsmøta for meddommarar.

Til saman blei det sendt spørjeundersøking til 4250 meddommarar, og 3300 svarte. Resultata frå evalueringane viser at meddommarane har ei eintydig positiv innstilling til meddommarsamlingar. 1900 respondentar deltok på samlingar. 98 prosent av dei svarer at dei er svært nøgde eller ganske nøgde med samlingane.

Velkommen til meddommarsamling!

Mange domstolar sende ut invitasjon til meddommarane i brev eller e-post, eller dei inviterte via nettsidene til domstolen. Dei fleste domstolane hadde påmelding til samling, mens nokre gjekk ut med ein open invitasjon.

Fleire domstolar sende ut presentasjonane som skulle haldast under samlingane, eller dei la presentasjonane ut på nettsidene sine. Evalueringane viste at meddommarane sette stor pris på det.

Både nye og røynde meddommarar

Både nye og røynde meddommarar møtte på samlingane, men det var fleire nye enn røynde meddommarar som deltok. Dei røynde meddommarane som deltok, var nesten like nøgde med samlingane som dei heilt nye. Mange av meddommarane med erfaring kommenterte òg at informasjonen dei fekk, var nyttig sjølv om dei hadde vore meddommarar før.

Både nye og røynde meddommarar meinte at samlingane var relevante og nyttige. Mange røynde meddommarar meinte at domstolane må halde fram med å halde slike samlingar for alle nye meddommarar.

Anne Marie Aarrestad. (Foto:DA)

Ved nokre domstolar fekk også meddommarar som ikkje deltok på samling, tilsendt spørjeundersøking. Dei blei spurde om dei var nye meddommarar, eller om dei var oppnemnde på nytt. Resultata frå desse undersøkingane kan tyde på at det er ulike rutinar i kommunane for kor mange nye meddommarar som blir valde, og kor mange meddommarar som blir oppnemnde på nytt.

Mest ros

Meddommarane var glade for å få sjå og snakke med medarbeidarane i domstolen. Mange domstolar hadde med ein røynd meddommar som fortalde om erfaringane sine, og det var svært populært. Andre hadde med representantar for kommunane. Under

samlinga hadde dei fleste domstolane ein presentasjon av rettssystemet og ein bolk der dei viste meddommarfilmen. Nokre domstolar hadde òg ein praktisk gjennomgang av korleis skjema for reise og tapt arbeidsforteneste skulle fyllast ut.

I evalueringane kom det over tusen kommentarar til samlingane. Her er nokre representative kommentarar om det meddommarane var mest nøgde med:

“Informasjonsmøtet skapte trygghet. Eg tenker det har bidratt til at eg kan komme inn som meddommar for fyrste gong med litt meir senka skuldrar enn eg ville hatt utan dette møtet.»

«Alt ble veldig ryddig gjort rede for. Selv om jeg har vært meddommer før, så har jeg

aldri vært på slik samling, så veldig nyttig.”

“Å ikkje berre lese ei blekke med tekst, men å treffe dei som jobbar i tingretten.”

“Muligheten til å stille spørsmål, gode forklaringer og at dere var ærlige på at ting kan bli tøft og vi bare er mennesker. Dere gav meg en trygghet på at jeg vil bli veiledet og ivaretatt under rettsaken.»

“Funksjonane til Jordskifteretten blei presentert på ein god måte. Særs informativt.”

Meddommarane har òg forslag til forbe-
tringar for samlingane, og dette er temaa som
går igjen:

- å få dekt reise til samlinga
- enkel servering
- pause i løpet av samlinga
- tid til spørsmål
- fleire eksempel frå saker

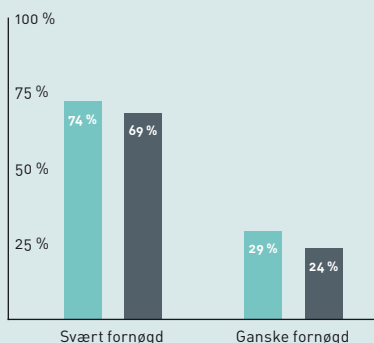
Ei god investering

Mange domstolar meiner at samlingane er ei god investering i det nye meddommarutvalet. Anne Marie Aarrestad, sorenskrivar i Jæren tingrett, synest det var kjekt å møte meddommarane på denne måten. – Eg er positivt overraska over det gode oppmøtet, både av nye og gamle meddommarar. Vi har fått mange gode tilbakemeldingar etterpå om at dette var svært nyttig for dei, seier sorenskrivaren. – Det var veldig kjekt å gjere dette saman med Magni og folka hennar i Gulating lagmannsrett. Vi hadde òg stor nytte av materialet som blei stilt til disposisjon for oss, med forslag til PowerPoint-presentasjon og ein super film om lekdommarrolla.

Rolf Selfors, sorenskrivar i Rana tingrett og konstituert sorenskrivar i Alstadhaug tingrett og i Brønnøy tingrett, seier seg samd.

– Tilbakemeldingane frå samlingane har

Graf over fornøydhet: nye vs røynde meddommarar

vore svært positive. Vi er veldig nøgde med at vi fekk takke meddommarane for at dei er villige til å gjere ein samfunnsinnsats.

Arnfinn Agnalt, sorenskrivar i Fredrikstad tingrett, fortel om «stinn brakke» på samling i Fredrikstad. – Samlinga for meddommarane var ein suksess. Vi veksle på innlegg frå tingretten og representantane for kommunane. Dette blei ei god arbeidsfordeling. Meddommarane evaluerte samlinga i etterkant, og vi fekk svært gode tilbakemeldingar.

Ifølgje Bernt Bahr, sorenskrivar i Nedre Romerike tingrett, viser meddommarsamlingane at domstolane tek meddommarane på alvor. – Samlingane gjere at dei forstår betre kor viktig oppgåva deira er.

På turne

Domstolar har reist på turné og halde samlingar fleire stader. Både i Sogn og Fjordane, i Troms, på Helgeland og i Hordaland har medarbeidarar frå domstolane reist rundt for at meddommarane skulle få komme til ei sam-

ling som ikkje var for langt unna heimstaden.

Mange domstolar har halde fleire samlingar fordelt over fleire dagar og retteleg fått profesjonalsert både innhald, presentasjonar og gjennomføring. Tips frå evalueringar frå dei første samlingane blei formidla til domstolane, som var ivrige med å tilpasse samlingane slik at meddommarane skulle få best mogleg service.

Lært mykje om meddommarar

– Eg har følgd evalueringane tett og er så imponert over jobben domstolane har gjort med samlingane, seier Kersti Fjørstad i Domstoladministrasjonen. Ho er ansvarleg for meddommarpilotane som blei sette i gang i 2016. – Her har mange dedikerte domstolmedarbeidarar lagt ned ein svært god innsats. Eg har òg inntrykk av at dette arbeidet har vore til gjensidig nytte for domstolane og meddommarane.

– Det er kjekt å høyre kva meddommarane synest om domstolane våre. – Eg blir riktig stolt på deira vegner, held ho fram. Ho meiner at arbeidet har vist kor viktig det er å finne ut kva folk flest kan og lurar på om rettsvesenet. – Forutan å få evaluert samlingane har vi lært mykje om kva meddommarar tenkjer og synest om det å vere meddommar, og om domstolane. Vi har fått verdifull ny kunnskap som vi vil få god nytte av i det vidare arbeidet for å vareta meddommarane, avsluttar Fjørstad.

Meddommarpilotane og Domstoladministrasjonen skal fullføre rapporten sin om meddommararbeidet våren 2017. Der vil det komme forslag kva meir som kan gjerast for å vareta meddommarar.

69 meddommere møtte når Haugalandet og Sunnhordland jordskifterett arrangerte meddommersamlinger, her med domstolleder Oddmund Roalkvam og jordskiftedommer Audun Bruflot som foredragsholdere. Foto: Jan Vidar Kannelønning.

Kurs for meddommere i jordskifteretten

Vi ønsker å bidra til større trygghet i rollen som meddommere hos oss i jordskifteretten, sier jordskifterettsleder Oddmund Roalkvam.

Av Camilla Barø

1. januar 2017 startet en ny periode for meddommere. Ved Haugalandet og Sunnhordland jordskifterett har de gjennomført tre kurskvelder i Haugesund, Stord og Skånervik. 69 av 154 meddommere møtte for å vite mer om det nye vervet.

– Vi er pilotdomstol i arbeidet God ivaretagelse av meddommere. I dette ligger det noen forpliktelser. Gjennom meddommersamlingene ønsker vi å gi trygghet i rollen, kunnskap om jordskifteretten, forklare hvorfor vi har meddommere, hva som forventes, rettigheter og plikter, krevende saker osv.

Roalkvam er brukbart fornøyd med deltakerantallet, særlig

med tanke på at det er mange erfarne meddommer i utvalgene, og at det var i hovedsak nye som møtte opp. – Vi kunne kanskje hatt en samling til i Sauda/Suldal-området. Det var nok noen der som ikke deltok pga reiseavstanden.

Samlingene hadde en slags dobbel effekt, mener jordskifterettslederen. For det første gav det en god innsikt i hva det innebærer å være meddommer og for det andre var det en fin mulighet til å synliggjøre jordskifterettene og hvilke saker vi kan behandle. Synes også vi traff bra når det gjaldt hvordan vi la opp programmet, men vi kunne ha tatt med flere eksempler fra saker.

Deltakerne mener:

«god forklaring på kva oppgåver ein kan forvente»

«mykje god informasjon om jordskifteretten»

«fin presentasjon»

«flott fremført»

Evalueringsene fra meddommersamlingene bekrefter inntrykket Roalkvam sitter igjen med. Over 70 % av deltakerne var svært fornøyd med samlingene. En av meddommerne gir følgende tilbakemelding;

«Funksjonane til jordskif-

teretten blei presentert på ein god måte. Særs informativt. Det same vil eg seia om forklaring av oppgavene for meddommarar i jordskifteretten og skjønnsdommarar.[...] Eg ser fram til å bli utnemnd til jordskifte-meddommar.»

Meddommerne har en forventning til vervet, og mange ser frem til oppgaven. Roalkvam mener det fortsatt er for mange meddommere i jordskifteretten. Det blir få oppdrag på hver.

– Jeg tror nok det er for mange meddommere totalt i vårt sokn. Vi har i dag 154 meddommere. Vi kan med fordel halvere antallet, uttaler Roalkvam avslutningsvis.

Ny brosjyre i jordskifteretten

Av Camilla Barø

DA har i samarbeid med Haugalandet og Sunnhordland jordskifterett utviklet en ny informasjonsbrosjyre for meddommere og skjønnsmedlemmer i jordskifteretten.

– Også meddommere i lagmannsretten vil finne nyttig informasjon her, sier medforfatter Hilde Wahl Moen, seniorrådgiver i DA.

– Dette er ett av flere tiltak rettet mot meddommere i jordskifteretten gjennom arbeidet «God ivaretagelse av meddommere». Brosjyren inneholder praktisk informasjon før, under og etter rettsmøtet, og finnes under «meddommere» på nettsiden www.jordskifte.no.

Frode Wold og Arnhild Olsen i Oslo tingrett ved inngangen til tinghuset.
Foto: Oslo tingrett.

Endelig sikkerhetskontroll i Oslo tinghus

Fra mai måned kan ikke besøkende lenger spasere inn i Oslo tinghus uten en grundig sikkerhetssjekk. – Vi har arbeidet lenge for å få dette på plass. Nå får vi et viktig verktøy for å skape trygge rammer for våre ansatte og brukere, sier sikkerhetssjef Frode Wold i Oslo tinghus.

Av Markus Iestra

I de siste årene har Oslo tingrett hatt stadig flere saker med forhøyet sikkerhetsnivå. Både sikkerhetsseksjonen og politiet har brukt store ressurser på vakthold i og utenfor bygningen. For å hindre at kniver og andre våpen blir tatt inn i bygningen, har domstolen over lengre tid arbeidet for å få etablert sikkerhetskontroll i inngangspartiet. Bevilgningene har sittet langt inne, men i fjor kunne tinghuset begynne planleggingen. Den 4. mai går de første besøkende gjennom kontrollen, som vil likne den vi går gjennom på flyplasser, med metalledetektor og gjennomlysning av bagasje.

Sluser for ansatte

Sikkerhetskontrollen vil omfatte alle som ikke er ansatt i tinghuset, eller har arbeidssted her. Det betyr at både advokater og aktører må gjennom den samme kontrollen som alle andre besøkende. De ansatte slipper sikkerhetssjekk, men skal gå gjennom egen sluse i personalinngangen.

– Vi har hatt en konstruktiv dialog med de tillitsvalgte i både Oslo tingrett og Oslo byfogdembete, Advokatforeningen, statsadvokaten i Oslo og Oslo politidistrikt, for å komme fram til gode og praktiserbare retningslinjer, sier direktør Arnhild Olsen.

God kapasitet

Tinghuset har gått gjennom en mindre

ombygging for å gjøre plass til to løp med gjennomlysningsmaskiner og personportaler i inngangspartiet.

– Vi er jo opptatt av å unngå kø, så vi er spent på hvordan det går de første dagene. Våre tellinger viser at det kommer mellom 250 og 430 personer i det mest hektiske tidsrommet før rettsmøtene starter, sier Arnhild Olsen og legger til at besøkende oppfordres til å legge inn litt ekstra tid, og ikke ta med seg unødig bagasje.

Høyesterett først ute

Høyesterett var den første domstolen som fikk sikkerhetskontroll for over et år siden. Nå er altså Oslo tinghus den andre rettsbygningen i Norge som innfører dette.

Finn-Arne Selfors Schanche her med tingrettens tre samisk språklige dommerfullmektiger. Det er første gang i historien at tingretten har bare samisktalende dommere. Fra venstre dommerfullmektig Inger Eline Eriksen, dommerfullmektig Máret Áile Sara, sorenskriver Finn-Arne Selfors Schanche, dommerfullmektig Karen Bårje.

Samerettsseminar – Tråante 2017

Jubileumsseminaret om samerett som ble holdt 8. februar i Trondheim. I løpet av dagen ble det gitt mange eksempler på hvordan samenes rettigheter i møtet med rettsvesenet kan styrkes.

Seminaret samlet 150 deltakere fra domstolene, advokatmiljøene, påtalemyndigheten, akademia og det samiske miljøet.

Det var Indre Finnmark tingrett og Domstoladministrasjonen som arrangerte seminaret som en del av 100-årsjubileet Tråante 2017. For domstolenes del er seminaret en del av arbeidet i Forum for den samiske

dimensjonen i rettsvesenet. Forumet ble opprettet av DA i 2015 og er et samarbeidsforum mellom domstolene innenfor det samiske forvaltningsområdet.

Rett på sak vil i løpet av året løfte fram noen av problemstillingene fra seminaret i en egen artikkelserie.

Synnøve Solbakk fra Finnmarkskommisjonen og
Marianne Johnsen fra Indre Finnmark tingrett

Tidligere sametingspresident Aili
Keskitalo og leder for rettsvesenets
forum for den samiske dimensjon,
sørenskriver Finn Arne Selfors.

Seminaret samlet 160 deltagere fra rettsvesenet og det samiske miljøet

Karen Bårje og Maret Aile Sara fra Sis-Finnmärkku diggegoddi, Ánde Somby førsteamanuensis ved Universitetet i Tromsø.

Susann Funderud Skogvang, lagdommer ved Hålogaland lagmannsrett.

Slik funker de nye straffe-reaksjonene for ungdom

Unge lovbrøyttere risikerer å vente i over ett år før oppfølgingen av dem starter.

Av Thoralf Fagertun, Nordlandsforskning

I 2014 innførte Justis og Beredskapsdepartementet nye straffereaksjoner for ungdom som bryter loven.

Disse reaksjonene innebærer blant annet at den som har begått lovbruddet, og den som har vært utsatt for det, skal møtes. Dette skjer i et såkalt ungdomsstormøte, der også konfliktrådets meglere er til stede.

I møtet utarbeides det en individuelt tilpasset plan, som den unge lovbrøytteren forplikter seg til å følge.

– Ungdomsplanen kan for eksempel inneholde krav om skolegang, arbeid, arbeidssøking, behandling hos psykolog, oppfølging fra barnevern og/eller helsetjenesten og avhold fra rusmidler i tilfeller der det er aktuelt, forteller forsker Ann Kristin Eide.

– Planen kan revideres og strammes inn om ungdommen bryter vilkårene. Ungdomsoppfølging har en øvre grense på ett år, mens ungdomsstraff kan vare opptil tre år.

Sammen med andre forskere ved Nord-

landsforskning har Eide sett på hvordan de nye strafferettslige reaksjonene fungerer.

Fare for nye lovbrudd i ventetiden

– Et generelt mønster er at det tar lang tid fra lovbruddet avdekkes og til oppfølgingen av ungdommen starter. I de 13 sakene som vi har fulgt hittil, har denne prosessen tatt fra fire til 16 måneder, sier Eide.

Forskningen viser at den lange ventetiden oppleves som en belastning både for ungdom og verger. Ventetiden har også gjort at det ungdommen faktisk sliter med har blitt verre, og at de derfor begår nye lovbrudd.

Gjenopprettende prinsipper og oppfølging

Gjenopprettende prosess skal stå sentralt i ungdomsreaksjonene. Dette handler om at lovbrøytteren skal få en forståelse av hva han eller hun har påført andre og oppleve mestring ved å gi noe positivt tilbake.

I ungdomsstormøtet kommer ungdommen som har begått lovbrudd ansikt til ansikt med den eller de som har vært utsatt for lovbruddet. Studien viser at slike møter har potensial til å hjelpe både lovbrøytter og offer videre, men forskerne peker på at gjenopprettende prinsipper i større grad kunne vært integrert i straffereaksjonene.

– Tanken har vært å utvikle noe nytt og da er det viktig at det potensialet som ligger i gjenopprettende prosesser, virkelig brukes, så man ikke bare gjenskaper former for straff som allerede eksisterer, sier Eide.

På grunn av at gjenopprettende prosess skal være et sentralt element i disse straffereaksjonene, har konfliktrådene fått ansvar for hele oppfølgingsforløpet. Konfliktrådet er en statlig tjeneste som tilbyr medling som metode for å håndtere konflikter. Dette betyr at konfliktrådene nå også fungerer som et straffegjennomføringsorgan, med de utfordringer som følger med dette.

– Flere ungdommer har opplevd god nytte av oppfølgingen. Saker med rusproblematikk utgjør imidlertid en spesiell utfordring. Studien indikerer også at det er behov for klarere føringer for hvordan brudd på betingelsene i ungdomsreaksjonene skal håndteres, sier Eide.

– I denne underveisrapporten trekker vi ingen endelige konklusjoner. Vårt datamateriale viser noen utfordringer i gjennomføringen av de nye straffereaksjonene, som vi ber departementet om å vurdere med tanke på at deler av lovteksten ikke fungerer helt etter hensikten. Samtidig ser vi også positive effekter for flere ungdommer.

Inge Lorange Backer er styreleder i Den norske lokalforeningen for De nordiske jurismøter fram til sommeren 2017, da Herman Bruserud overtar.

Nordisk jurismøte

Det 41. jurismøtet arrangeres i år i Helsingfors 24.-25. august, og er et arrangement med tradisjoner helt tilbake til 1872. Forrige gang møtet ble arrangert, var i 2014, i Oslo.

Arrangementet samler omkring 1000 jurister fra hele Norden fra ulike juristprofesjoner. Årets program er på sedvanligvis vis rikholdig og omfatter hele 26 faglige møter og foredrag, samt et sosialt program med både mottakelse i Helsingfors stadshus, middag hos finske jurister / institusjoner eller ungdomsfest og en storslått avslutningsbankett.

Fra det faglige programmet vil vi gjerne særlig få fremheve at årets program blant annet omfatter

- «Den högsta domstolens uppgifter»
- «Rollbyten inom rättsväsenet – jäv eller mångsidig kompetens»
- «EU-domstolen som människorättsdomstol – nordisk perspektiv»
- «Bevisvärdering i moderna rättegångar»
- «EU:s princip om ömsesidigt erkännande i gränsöverskridande straffprocess»

Påmelding til arrangementet kan gjennomføres på følgende nettside:
<http://www.confedentevents.fi/njm2017/>.

Dommeren som leder dommerne

Ingjerd Thune er sorenskriver, dommer og leder av Den norske dommerforening. Da blir det ikke mange timer igjen i døgnet å bruke på alt annet hun liker. For eksempel hardrock.

Som leder av Dommerforeningen (DnD) er Thune opptatt av at dommere ikke skal behøve å jobbe for mye. Likevel. Hun er selv en av de som ofte har 10-12 timers arbeidsdag.

Av Iwar Arnstad.

Alle foto: Cathrine Dillner Hagen

– Dommere i Norge står på og ønsker å gjøre en god jobb. En undersøkelse viser at de i gjennomsnitt jobber mer enn 25 prosent ut over normal arbeidstid. Mange dommere er faktisk slitne av arbeidspresset.

– Det er bra med engasjement, men det er ikke meningen at man skal bli utbrent av det. Derfor må både den enkelte dommer, domstolleder og Domstoladministrasjonen (DA) sette grenser for hvor mye det jobbes, sier Thune.

Thune mener at det er fare for at domsto-

lene blir produksjonsbedrifter der man blir styrt av oppgaver og har lavere fleksibilitet enn før. Hun ønsker at dommerne i større grad skal kunne konsentrere seg om saksforberedelsen samt å gå i retten og å skrive avgjørelser. Mer om det straks.

Dommerforeningen er både en fagforening og en faglig forening. Det betyr at de jobber for bedre arbeidsvilkår for dommere samtidig som de skal verne rettsstaten og arbeide for reformer innenfor rettslivet.

– Vi prøver for eksempel å påvirke budsjett situasjonen for domstolene. Alle statlige virksomheter skal være effektive. Men dersom budsjettene minker, og bemanningen går ned, vil saksbehandlingstiden øke. Domstolene avgjør viktige saker for samfunnet om barns framtid, arbeidsrett, eiendom og straffesaker. Det hjelper ikke å ha rett, hvis man ikke får rett til rett tid.

– Her går vi i dialog med DA, Storting og regjering. Jeg vet at det er et stort arbeids-

press i mange sektorer, men vi ser at for eksempel politiet stadig får økte ressurser.

Sikkerhet

Dommeres sikkerhet er også et tema Dommerforeningen er opptatt av.

– For dommere som blir truet eller utsatt for overgrep må det finnes et sikkerhetsnett. De skal være sikre på å holdes skadesløse for noe de påføres i rollen som dommer. Når et av våre medlemmer ble utsatt for forsøk på mordbrann så utløste det selvfølgelig engasjement.

Nå samarbeider DnD med DA om hvilke tiltak som skal kunne iverksettes.

– Det er viktig, også for rettsikkerheten, at dommere føler seg trygge i rollen. Ingen skal kunne påvirke en rettssak gjennom å true dommere, sier Thune.

Digitaliseringen av domstolene er et annet tema der Dommerforeningen ser behov for å påvirke. Thune sitter selv i styringsgruppen for digitale domstoler og mener at om prosjektet skal bli vellykket må DA forankre digitaliseringsarbeidet i domstolene og hos dommerne. Digitaliseringen må føre til at arbeidsforholdene blir bedre for dommerne.

– I sum er digitaliseringen positiv, men noen deler er utfordrende. Personlig mener jeg det er mer anstrengende å lese lange tekster på skjerm enn på papir. På den annen side vil dokumentene være mer tilgjengelige, og det må legges til rette for at det blir enkelt å finne fram i dem.

– Når man arbeider ved hjemmekontoret vil dokumentene kunne være tilgjengelig hele tiden.

– Prosjektet handler ikke bare om IKT-løsninger, men også om organiseringen av arbeidet. Thune mener at det bør ta utgangspunkt i at dommere bør ha tid til saksforberedelse, gå i retten og skrive dom.

– Alt annet bør helst andre ta seg av. I dag er det litt snudd på hodet da dommerne skal gjøre mest mulig og det skal være færrest mulige saksbehandlere. Det betyr at vi bruker den dyreste arbeidskraften til enklere ting.

– Med digitalisering vil en del saksbehandlingsoppgaver forsvinne. Da burde vi opprettholde antallet saksbehandlere gjennom å delegere mest mulig av de oppgaver som dommerne selv utfører i dag.

Saker behandles tre ganger

Hun betoner hvor viktig rask saksbehandling er for at hus ikke skal stå ubeboelige, at arbeidsrettssaker blir løst og at investeringer ikke må vente på en avgjørelse. Eller at det i straffesaker ikke skal ta år før en som er tiltalt for overgrep får sin dom. Kanskje

Navn: Ingjerd Thune
Bor: Jaren i Gran kommune, Hadeland
Alder: 55 år
Familie: Advokatmann, 2 barn og 2 bonusbarn
Aktuell: Leder for Den norske Dommerforening

behandles også sakene for tungvint?

– Vi har ofte en omfattende behandling av sivile saker i forkant av et rettsmøte. Så avholdes det et rettsmøte hvor alt behandles grundig og deretter er det ofte et omfattende og krevende arbeid med å skrive en avgjørelse. Allting blir på denne måten behandlet tre ganger. Resultatet blir en kostbar prosess for partene og samfunnet.

Thune er også overrasket over at det så ofte blir forlik når en sak er kommet til retten.

– Når partene knytter kontakt i retten klarer de ikke helt sjelden å bli enige. Det kan reises spørsmål om hvorfor de ikke har fått dette til tidligere i prosessen.

Regjeringen skal nå opprette en domstolkommisjon. Thune mener det er noen sentrale problemstillinger som bør tas opp, blant annet:

- Systemet for utnevning av dommere.
- Om dommernes lønn bør fastsettes av et uavhengig organ.
- Om dommerne som gruppe bør gis større innflytelse over DA for eksempel gjennom flere dommerrepresentanter i DAs styre.
- Om Innstillingsrådet og Tilsynsutvalget bør opprettholdes i sin nåværende form, og om dommerne som gruppe også bør gis større innflytelse her.
- Dommernes rettigheter f.eks i forbindelse forflytning, samt dommernes sikkerhet og vern mot represalier.
- Om domstolenes budsjetter bør fastsettes direkte av Stortinget, uten å være en del av regjeringens budsjettforslag.

DnD har en også en rekke aktive fagutvalg innenfor etikk, IKT spørsmål, menneskerettigheter, privat rett, offentlighet rett, sivilprosess, strafferett- og straffeprosess, og medieutvalget.

– Det er flinke folk som gjør en stor innsats. Samfunnsmessig er det viktig at dommere engasjerer seg og gir innspill ut fra sin kunnskap og sine erfaringer.

Å ikke tåle urett

I samarbeid med Den internasjonale dommerforeningen (IAJ) har de knyttet kontakter i andre land. Dommerforeningens menneskerettighetsutvalg har gjort en betydelig innsats i Guatemala.

– Det betyr mye for dommere i utsatte posisjoner at kollegaer i andre land bryr seg. «Du må ikke tåle så inderlig vel den urett som ikke rammer deg selv».

– Når dommere rammes så må vi engasjere oss. I Tyrkia har mange tusen dommere blitt suspendert. Mange av dem er fengslet og

har fått sine eiendeler konfiskert. De avsatte dommerne kalles for terrorister selv om de foreløpig ikke er dømt for noe.

DnD har deltatt i en delegasjon til Tyrkia i lag med PEN. De har også hatt møte med politisk ledelse i UD og bedt dem ta opp situasjonen for tyrkiske dommere i naturlige fora. IAJ har opprettet et fond for å hjelpe tyrkiske dommere, og DnD har bidratt til dette.

Thune synes det blir en del oppmerksomhet om fengslede journalister, men lite om at representanter for den tredje statsmakt fengsles uten lov og dom. Hun peker på at det er krevende tider for dommeres uavhengighet i mange land i vår nærhet, som Polen og Ungarn.

– Også i Norge må politikerne tenke prinsipielt om statsmaktenes roller. Et aktuelt eksempel på en feilaktig tenking er forslaget fra BLD om at dommere selv skulle initiere saker når det var tale om at barn hadde blitt utsatt for vold av sine omsorgspersoner. For

“I sum er digitaliseringen positiv, men noen deler er utfordrende. Personlig mener jeg det er mer anstrengende å lese lange tekster på skjerm enn på papir.”

å opprettholde tilliten må domstolene være uavhengige. Det må derfor være andre organer som eventuelt igangsetter slike saker.

Ikke rom for mange særdomstoler

Når det gjelder særdomstoler mener hun at fordi Norge er et lite land vil spesialiserte domstoler lett lede til en veldig sentralisering. Når det f.eks gjelder barnelovsaker og barnevernsaker vil det kanskje ikke vil være saker nok for mer enn fem spesialiserte domstoler på dette feltet. Det ville bety at partene kanskje måtte reise fra Kirkenes til Trondheim for å få prøvd sin sak.

– I dag har vi et enkelt og oversiktlig system der sakene løses i den lokale tingretten. Avstand er også et moment når domstolenes struktur diskuteres. Jeg er enig i at det bør være en viss størrelse på en domstol og et fagmiljø. Det må veies opp mot blant annet reiseavstand.

– Jeg er også skeptisk til DAs arbeid med delt ledelse, der for eksempel en sorenskri-

ver skal kunne lede flere tingretter. Det kan påvirke rekrutteringen og må i hvert fall utredes videre på prinsipielt grunnlag.

Ingjerd Thune er oppvokst på Ringerike. Faren var aktiv advokat til han var 80 år. Han hadde egen praksis og den eneste advokatfullmektigen han noen gang hadde ansatt var dagens høyesterettsdommer Karl Arne Utgård.

– Faren min likte jobben og jeg ble nok påvirket av det i mitt studievalg.

Det har hun ikke angret på. Hun trives godt som dommer og har gjort det i til sammen over 20 år. Først som dommerfullmektig, deretter som dommer og nå som sorenskriver. Før den tid jobbet hun ved juridisk seksjon i helseavdelingen i Sosialdepartementet. Hun har også ett års etterutdanning fra Paris, med vekt på EU-rett, menneskerettigheter og fransk rett.

Fritidsaktivitetene kan høres litt typiske ut for en som kommer fra et akademisk hjem. Ingjerd lærte seg å spille piano, å danse ballett og å kjøre slalåm. Slalåmskiene er fortsatt i bruk. Danse gjør hun også gjerne, men ikke i tåspiss. Noe mer overraskende er det at sorenskriveren har en hang til hardrock. Led Zeppelin og Pink Floyd er fortsatt noen av favorittene.

Ellers er hun glad i å lese skjønnlitteratur og akkurat nå holder lesesirkelen på med *Døden i Venezia* av Thomas Mann og «Nei og atter nei» av Nina Lykke. Favorittboken er Hemingways «Og solen går sin gang».

Nå blir det ikke så mye fritid. Det er mye å ta fatt i alle roller.

Thune er som leder av Dommerforeningen frikjøpt 50 prosent. Samtidig er hun både domstolleder og skal gå i retten. Thune sitter også i Juristforbundets styre.

– Det blir ofte 10-12 timers arbeidsdager. Med 50-100 eposter om dagen blir det nok å holde på med. Tar man på seg et ansvar så må man fullføre det. Men jeg har ingen problemer med å delegere.

Selv er hennes lederideal noen som er menneskelig, gir frihet under ansvar, er klar og tydelig, men ikke kontrollerende. Medarbeidere beskriver en flott arbeidsplass og et veldig godt arbeidsmiljø med Thune som en super og omgjengelig sjef. Hun skal ha stor arbeidskapasitet, være flink til å delegere og stole på sine ansatte.

De peker også på at på hennes dør alltid står åpen for dem, uansett hvor travelt det er. Dessuten skal hun ha selvironi og ha en del gode vitser på lager.

Tverrfaglig seminar om barns tilknytning

Tilknytningen til foreldrene er et vanskelig og utfordrende tema når domstolene behandler saker om barn. Kristiansand tingrett samlet 150 aktører til seminar om temaet.

Av Hallgeir Oftedal

Hvilke valg skal domstolene ta når spørsmålet om barns tilknytning kommer opp i ved behandling av barnevern og barnelovssakene? Hvilke synspunkter skal tillegges størst vekt? Hva blir konsekvensene, og er avgjørelsen til barns beste?

Det «haglet» med spørsmål og problemstillinger da Kristiansand tingrett inviterte til tverrfaglig seminar om betydningen av barns tilknytning i barnevernssaker og foreldretvister.

Tingrettsdommer, og medlem av kompetansegruppen for barnesaker i Kristiansand tingrett, Anita Jarvoll Hekneby, ga nærmest konklusjonen i en paneldebatt på tampen av seminaret.

– Barn har rett til kontakt med begge foreldre. Enhver sak krever en konkret vurdering før avgjørelsen tas om hvem barnet skal ha fast bosted hos, og hva slags samvær det skal ha med den andre forelderen. Når vi tar avgjørelsen skal den være skreddersydd og tilpasset det enkelte barn, understreket tingrettsdommeren. I denne skreddersømmen inngår mange elementer, herunder tilknytning.

Psykologspesialist Mogens Albæk, forsker ved BUFetats spisskompetansemiljø, startet dagen med foredrag om tilknytningslæren sett i et historisk perspektiv, samt om dagens kunnskap om tilknytning. Psykologspesialist Bente Nilsen, teamleder ved spe- og småbarnsteamet på Bup, Ringerike, fulgte opp med tilknytningslærens betydning i barnevernssaker, og advokat Eva Johnsen Holm skisserte ulike problemstillinger knyttet til temaet i foreldretvistsakene. Deretter ble det åpnet for paneldebatt med utgangspunkt i spørsmål fra salen.

I forelesningssalen i Kristiansand satt det 150 interesserte tilhørere; blant andre advokater, dommere, fylkesnemndsledere, barnevernansatte, psykologer, sakkyndige og familierapeuter. Etter fire timer med intens informasjon og meningsutveksling, konkluderte sorenskriver Svendsen med at

Innleiderne på seminaret i Kristiansand. Fra venstre psykologspesialist Bente Nilsen, psykolog Mogens Albæk og advokat Eva Johnsen Holm.

dette hadde vært lærerikt, spennende og utfordrende.

Mange saker i retten

– Saker etter barneloven og barnevernsloven utgjør cirka en tredel av alle tvistesakene i Kristiansand tingrett. De handler ofte om et tema som er av fundamental betydning i barns liv, som for eksempel om det offentlige

“Problematikken rundt tilknytningen barn har til sine foreldre er utfordrende for advokatene i foreldretvistsakene.”

Advokat Åse Johnsen Drabløs

skal ta over omsorgen for barn på grunn av omsorgssvikt hos foreldrene, eller om hvilken av foreldrene som et barn skal bo fast med. Det er saker som er viktige og som blir prioritert høyt oss, understreker sorenskriver Yngve Svendsen ved Kristiansand tingrett.

Den konklusjonen deles av advokat Åse Johnsen Drabløs fra Kristiansand. Hun er utfordret, etter seminaret, til å uttale seg om de største utfordringene som advokat ved behandlingen av saker knyttet til tilknytningsspørsmålet.

– Problematikken rundt tilknytningen barn har til sine foreldre er utfordrende for advokatene i foreldretvistsakene. Tilknytning er et stadig mer brukt argument. Noen ganger snakkes det om barna har god eller dårlig tilknytning, trygg eller utrygg tilknytning til en eller begge foreldre. Andre ganger snakkes det om hva slags tilknytningsstil barnet har. Det er viktig at de profesjonelle aktørene i disse sakene har samme forståelse av hva som ligger i begrepet, teorien bak, og kjennetegn som kan etterspørres både hos egen klient og andre som har kontakt med barnet. I tillegg vurdere behovet for grundige undersøkelser og sakkyndige vurderinger, sier advokaten.

Sakkyndige tillegges for stor vekt

Hun tilføyer at foreldrene som trenger advokat hjelp i foreldretvister, ofte er uenige om mye.

– Som oftest også om hvordan tilknytningen barnet har til den ene og den andre forelderen. Mange av sakene løses ved forlik i de saksforberedende møtene. Er det sakkyndige med i prosessen på dette tidspunktet er det som regel ikke gitt tid til grundige undersøkelser. Dette kan gi begrenset innsikt i det enkelte barns tilknytning til sine foreldre, og annen problematikk av betydning. Likevel blir rådene fra de sakkyndige tillagt stor vekt i retten. Tilknytning er ikke det eneste argument i forhold til hvilken løsning som totalt sett er best for det enkelte barn. Tilknytningsargumentet brukes i endel saker, gjerne i forhold til at en forelder mener barnet har best tilknytning til seg. Det betyr ikke at

Psykolog Kristian Gundersen

Tingrettsdommer Anita Jarvoll Hekneby

Advokat Åse Johnsen Drabløs

tilknytningen til den andre ikke skal tas med i vurderingen. Er konflikten stor mellom foreldrene, vil den som holder konflikten gående kanskje være den som dårligst er i stand til å møte og ivareta barnets behov, mulighet til å få utviklet en sikker tilknytningsstil, og dermed gi barnet bedre muligheter til å ha gode relasjoner til andre i livet sitt. Dette er et spennende og vanskelig felt å gi klare entydige råd i, fremholder advokat Johnsen Drabløs.

Hun viser til at det ved omsorgsovertakelse og fosterhjemsplasing i barnevernsaker ofte reises spørsmålet om hvordan tilknytningen til biologiske foreldre er og skal være.

– Det vurderes om den tilknytningen er verd å vedlikeholde, og om samvær ødelegger for barnets mulighet til å knytte seg til den nye omsorgsbasen, sier advokaten.

Sårt for foreldrene

– Dette er veldig sårt for disse foreldrene, og mange har vansker med å akseptere de avgjørelser som tas om omsorgsovertakelse og samvær. Jeg opplever at det ikke alltid nødvendigvis gjøres konkrete vurderinger om dette i barnevernssakene. Noen synes å ha et gjennomgående synspunkt om at samvær med biologisk familie må begrenses mye nesten uansett, på grunn av tilknytningen til ny omsorgsbasen. Advokater må balansere mellom det å være partsrepresentant og samtidig skulle ha barnets beste med i vår vurdering og rådgivning til klient, fremholder advokat Johnsen Drabløs.

Delt omsorg

Psykolog Kristian Gundersen fra Arendal betegner seminaret som positivt, ikke minst fordi det denne gang var bred deltakelse fra ulike instanser og aktører.

Gundersen peker på blant annet på spørsmålet om hvorvidt tilknytning mellom foreldre og barn er mer sentralt enn barnets opplevelse av alvorlige og vedvarende konflikt mellom foreldrene. Det sistnevnte blir i dag fagmessig tillagt ofte større vekt i vurderingene og avgjørelsene om samvær.

Gundersen viser til at det senest i en artikkel i tidsskrift for Norsk Psykologiforening i januar i år fremkommer at det ikke er forskningsmessig grunnlag for å hevde at barn under 3 år tar skade av delt omsorg eller overnattingssamvær under ellers gunstige samværsforhold.

– Hva er den største utfordringen for deg som psykolog når det dreier seg om saker hvor spørsmålet om barns tilknytning i barnevernssak og foreldretvistsaker?

Skape nødvendig trygghet

– Når det har vært lite kontakt og svak tilknytning mellom barnet og en av foreldrene, ofte fedre, men også mødre, er det viktig å få for eksempel far til å forstå at det tar lang tid å få til en psykologisk og emosjonell trygghet for barnet i forholdet til faren. Faren er som regel svært utålmodig. Ofte mener han seg urettferdig behandlet og boikottet. Det er mer hans behov og rett som dominerer hans tenkning, påpeker Gundersen.

– Dette kan være enda vanskeligere i

barnevernssaker hvor en av foreldrene, eller begge ikke evner på grunn av faktisk svake evner, eller er psykisk skadet på grunn av egen omsorgssvikt i sin barndom. Her er det også ofte en form for tilknytning eller binding mellom foreldre og barnet som er uohensiktsmessig. Det kan også være skadelig. Problemet for meg som psykolog er at de selv ikke forstår dette. Men det er fine og gode unntak, hvor for eksempel mor og far mener at det er best at barnet fortsetter å bo i fosterhjemmet, sier psykologen.

– Begrepet «tilknytning» er ikke så enkelt. Men psykologisk og emosjonell trygghet er viktig, understreker Gundersen.

En viktig arena

Tingrettsdommer Hekneby mener det var et nyttig tverrfaglig seminar. Hun sier at tingretten var godt fornøyd med stor deltakelse fra mange ulike instanser. –Kristiansand tingrett ønsker å skape slike arenaer for de som arbeider med barnsakene i ulike sammenhenger. Vi mener at for å få en best mulig behandling av sakene i domstolene, er det viktig med god dynamikk mellom de ulike aktørene med ulik faglig bakgrunn. Dette samspillet mener jeg at vi styrker ved å skaffe oss lik kunnskap og diskutere tverrfaglig, sier tingrettsdommer Hekneby.

Felles ledelse for domstoler

Av Erling Moe. Alle foto: DA

Domstoladministrasjonen har bestemt at det skal innføres felles ledelse for domstolene på Helgeland og for domstolene i Vågå. En prøveordning med felles ledelse ved disse domstolene er evaluert av Trøndelag Forskning og Utvikling. Evalueringsrapporten, som er tilgjengelig på intranettet for Norges domstoler, mener at ordningen har fungert godt.

– Rapporten viser at hensikten med å innføre felles ledelse for flere domstoler, bedre og mer effektiv bruk av domstolenes lederressurser, har slått til. Dette er årsaken til at vi nå innfører permanent felles ledelse for de tre tingrettene på Helgeland og de to i Gudbrandsdalen, sier DA-direktør Sven Marius Urke.

Lederstillingene ved de embetene som får felles sorenskriver må lyses ut, og behandles i Innstillingsrådet for dommere på vanlig måte, for så å bli utnevnt i statsråd.

Sorenskriver Elisabeth Løvold ved Sør-Gudbrandsdal tingrett på Lillehammer er av Innstil-

lingsrådet for dommere innstilt som felles leder av denne domstolen og av Nord-Gudbrandsdal tingrett på Vågå. Kongen i statsråd vil utnevne lederen for de to domstolene etter påske.

Sorenskriver Rolf Selfors ved Rana tingrett er eneste søker til embetet som felles leder for tingrettene i Rana, Brønnøy og Alstahaug. Innstillingsrådet for dommere skal avgi innstilling på embetet som felles leder for de tre domstolene i sitt møte 24. april.

Jordskifterettsleder Vidar Otterstad ved Sunnfjord og Ytre Sogn jordskifterett er konstituert som felles leder for denne domstolen samt for Indre Sogn jordskifterett. Dette er en prøveordning som har skapt en viss uro ved Nordfjord tingrett som frykter for at de vil bli nedlagt. I den forbindelse besøkte direktør Sven Marius Urke domstolen på Nordfjordeid, samt advokater og kommunens politiske

Sven Marius Urke møter ordfører Alfred Bjørlo i Eid. Temaet var jordskifterettene i Sogn og Fjordane.

og administrative ledelse. Urke forsikret at prøveordningen med felles ledelse ved to jordskifteretter ikke betyr at framtida til den tredje er usikker. – Jordskifteretten på Nordfjordeid vil bestå, sa Urke.

DA-direktør Sven Marius Urke besøkte Nord-Gudbrandsdal tingrett i Vågå i januar.

Direktør Sven Marius Urke på besøk i Alstahaug tingrett. Brønnøy tingrett er med på videokonferanse.

Domstoler blir slått sammen

Aktørportalen innføres ved tingretten i Sogndal, advokater og domstolansatte tilstede. Sorenskriver Terje Mowatt i midten.

Fra 1. juli 2017 blir det en tingrett i Sogn og Fjordane. Det er Fjordane tingrett og Sogn tingrett som blir slått sammen, etter at det en tid har vært en ordning med felles ledelse ved de to domstolene. Stortinget avgjorde dette i høst, og embetslederstillingen har vært lyst ut. Ved fristens utløp 15. mars var det to søkere: Sorenskriver Terje Mowatt og assisterende fylkesmann Gunnar Hæreid.

Det er ventet at Innstillingsrådet for dommere avgir innstilling i sitt møte 24. april.

Etter initiativ fra sorenskriverne i Larvik, Tønsberg, Horten og Sandefjord er det satt i gang en prosess for å slå de fire domstolene sammen til Vestfold tingrett. Det er blitt underskrevet en intensjonsavtale, og alle ansatte ved domstolene har vært involvert i prosessen. 6. mars ble det avholdt et informasjonsmøte med politikere, domstolenes brukere og øvrige interessenter. DA-direktør Sven Marius Urke deltok også på møtet.

Justisdepartementet vil gjennomføre en høring, og eventuelt legge saken fram for Stortinget. Dette kan skje i forbindelse med statsbudsjettet for 2018.

Det er ikke drøftet hvor den sammenslåtte domstolen eventuelt skal lokaliseres.

Åpning Bergen tingrett

Fra nyttår ble Bergen tingrett og Nordhordland tingrett slått sammen til en domstol. Begge domstolene var lokalisert i tinghuset i Bergen. Den sammenslåtte tingretten heter Bergen tingrett, og sammenslåingen ble markert med en høytidelighet i tinghuset 6. januar.

Høytidelig i Bergen tinghus. Fv.: Håkon Rastum (tidligere sorenskriver Nordhordland tingrett), Jostein Solberg (avdelingsdirektør Justisdepartementet), Arne Henriksen (sorenskriver Bergen tingrett) og Torill Charlotte Reynolds (statssekretær Justisdepartementet).

Sorenskriver Siri Vigmostad (Larvik tingrett), sorenskriver Knut Rønning (Sandefjord tingrett), sorenskriver Dag Carlstedt (Tønsberg tingrett) og sorenskriver Morten Thomsen (Nordre Vestfold tingrett) fotografert under informasjonsmøtet om en mulig sammenslåing av de fire tingrettene.

Fagdag – Narkotikaprogram med domstolkontroll (ND).

Etter at ordningen med narkotikaprogram med domstolkontroll ble gjort landsdekkende fra 1. januar 2016, ønsket Fredrikstad tingrett en fagdag om temaet. Vi inviterte derfor Nina Opsahl og Ingunn Seim, henholdsvis tingrettsdommer og prosjektleder for nasjonal utrulling til Fredrikstad. Seminaret ble gjennomført 30. november 2016.

Av soren skriver Arnfinn Agnalt,
Fredrikstad tingrett

Samtlige domstoler i Follo og Østfold var representert. Videre deltok en dommer fra Nedre Romerike tingrett, samt representanter fra Østfold frimsorgskontor.

I prøveperioden fra 2006 til 2016 er det avsagt 2016 ND-dommer i Bergen og Oslo. Pr. 20. oktober 2016 er det avsagt 36 dommer i hele landet. I Østfold fylke er det i 2016 avsagt 10 dommer.

Nina Opsahl og Ingunn Seim vekslet på å orientere deltakerne på seminaret om innholdet i ND. Vi fikk innblikk i hvorfor narkotikaprogram er et alternativ til fengsel, målet med ordningen, at det må foreligge personundersøkelse, hvem som er i målgruppen for ND, hjemler, hva dom på ND kan gå ut på og vurderingstemaene. Vi fikk også en innføring i innholdet i narkotikaprogrammet, kontrollen med de dømte, tverretattlig samarbeid, domstolkontrollen med startmøter, de forskjellige faser, statusmøter, endring av vilkår, brudd på særvilkår og sluttmøter.

I Østfold er Fredrikstad tingrett utpekt til den domstolen i fylket som skal følge opp de som dømmes til narkotikaprogram med domstolkontroll. Dette har sammenheng med at Østfold frimsorgskontor også har kontor i Fredrikstad. Tingrettsdommer Tina Bergstrøm har allerede iverksatt de to dommene som er avsagt i Østfold. Pr. i dag er det rekvidert 12 personundersøkelser i fylket, hvor det er anbefalt narkotikaprogram med domstolkontroll i seks saker. Fem saker er returnert til politiet av Kriminalomsorgen, fordi de siktede ikke er i målgruppen for narkotikaprogram.

Nina Opsahl og Ingunn Seim holdt et flott innlegg med god variasjon av forelesning og filmklipp med intervjuer av siktede som har gjennomført programmet.

Det ble en vel anvendt ettermiddag i Fredrikstad. Dommerne i Follo og Østfold er dermed enda bedre rustet til å behandle denne nye sakstypen. Ca. 30 % av de som dømmes til narkotikaprogram med domstol-

kontroll klarer å gjennomføre programmet. Det var enighet om at samfunnsgevinsten med gjennomførte ND-dommer er stor.

Fredrikstad tingrett er utpekt som den domstol i Østfold som skal følge opp de som dømmes til narkotikaprogram med domstolkontroll.

Nina Opsahl og Ingunn Seim foreleste og viste filmklipp av siktede som har gjennomført programmet.

Tanker etter nordisk meklingskonferanse i København 19.–20.01.17

Av tingrettsdommer Knut Petterson, sorenskriver Kristin Kjelland-Mørde, sorenskriver Håkon Rastum og professor Camilla Bernt

I januar deltok vi på en todagers nordisk konferanse ved Det Juridiske Fakultet på Københavns Universitet: «Praksis & Regulering af konfliktmægling - landvindinger og udfordringer». Arrangører var professor i konfliktmekling Vibeke Vindeløv og lektor i konfliktmekling Lin Adrian. Konferansen var inspirerende og ble samtidig en tankevekker.

Konferansen dekket tydelig et behov.

Den samlet deltakere fra mange deler av samfunnslivet og ble raskt fulltegnet. Flere norske dommere deltok.

Konferansen vekslet mellom plenumsforedrag og -debatter og parallelle workshops i mindre grupper. Tematisk varierte innholdet fra generelle meklings teorier og – prinsipper til meklings på bestemte konfliktområder som boligkonflikter, konflikter for ingeniører, konflikter i arbeidslivet, foreldretvister og rettsmekling.

Umiddelbart etter konferansen holdt Vibeke Vindeløv sin fratrekelsesforelesning ved overgangen til pensjonstilværelsen. Hun er den første jusprofessor i Norden med faglig ansvar for meklings og annen konflikthåndtering. Hun har fra 2001 vært ansvarlig for *masterstudiet i konfliktforståelse og meklings*. Programmet er tilknyttet juridisk fakultet, men er tverrfaglig og rekrutterer deltakere fra et stort spenn av yrker. Norske dommere og advokater har vært blant studentene.

Mekling er et fag!

Det var svært inspirerende å få delta på konferansen både ved å få nye perspektiver på meklings gjennom foredrag, debatter og workshops og ved å delta i engasjert meningsutveksling med andre meklere og forskere. Innholdet i konferansen underbygget også med tydelighet at meklings er et fag, og at det er viktig at de som utøver faget holder et godt faglig nivå og reflekterer rundt sin meklingspraksis. Ved avslutningen av konferansen oppsummerte arrangørene Vindeløv og Adrian de to dagene vi hadde hatt sammen og ba oss til slutt reflektere over følgende spørsmål: Hva er den største utfordringen i deres videre arbeid med meklings? Det svaret som slo oss var et nytt spørsmål:

Har vi tilstrekkelig opplæring og erfaringsutvikling innenfor rettsmekling i Norge?

I Norge var normen to dagers kurs for alle dommere da rettsmekling ble innført ved domstolene. Etter at rettsmeklingsopplæringen ble en del av startkurset for dommere, er det stadig satt av to dager til opplæring i rettsmekling. Det er ingen samlet plan for videreutdanning og erfaringsutveksling om rettsmekling, selv om det finnes noen prisverdige lokale initiativ og meklings er satt opp som ett av temaene ved vårens dommerseminar.

Ambisjonene i Danmark

Av de nordiske landene, er det vårt inntrykk at det bare er Danmark som tilbyr meklings i alminnelige tvister i et omfang som kan sammenlignes med Norge. Vi er imponert over det samarbeidet de har fått til i Danmark mellom dommere, advokater og det juridiske fakultet når det gjelder startopplæring og tilbud om videre opplæring for rettsmeklere.

I Danmark er det omtrent en tredjedel advokater og to tredjedeler dommere som rettsmekler. Startutdanningen for rettsmeklere går over sju dager. Denne er inndelt i fire moduler hvor deltakerne blant annet gjennomgår meklingssteori, gjennomfører rollespill, ser på hva som karakteriserer rettsmekling i forhold til andre meklingsmodeller og har til slutt to halve dager med veiledning etter at de selv har kommet i gang med å mekle. Modulene avvikles over en periode på flere måneder. Det er knyttet en rettsmeklingsmentor til hver deltaker. Det er utarbeidet pensumliste og det er lagt opp til selvstudium av lærebøker i meklings. Når det gjelder videreutdanning og erfaringsutveksling mellom meklere, tilbys det hvert år to enkeltstående dager med veiledning for i underkant av 20 deltakere hver

Den amerikanske professor Welsch innleder til paneldebatt om verdiene bak meklings.

gang og én dag med et større arrangement som for eksempel en konferanse.

Opplæring av tyske meklere

Vi fikk under konferansen også kontakt med en tysk mekler og psykolog som kunne fortelle at meklings var innført i flere nordtyske delstater. I de nordtyske delstater er kravet 90 timer opplæring. I dette inngår en co-mekling. 90 timer tilsvarer mer enn to fulle arbeidsuker. I tillegg holdes det årlige samlinger for erfaringsutveksling.

Tilbudet til 600 konfliktmeklere

Om vi ser på to andre sentrale meklingsarenaer i Norge er det også lagt opp til en omfattende opplæring. Vi har ca. 600 konflikttrådsmeklere i Norge, og de oppnevnes for fire år av gangen. De mekler i sivile saker og i straffesaker. Grunnkurset er på til sammen

Det var over 150 deltakere på konferansen som fylte festsalen ved København universitet til siste plass.

sju dager fordelt på to bolker, med et par måneder mellom bolkene. Tiden mellom bolkene brukes til observasjon av meklinger og refleksjon sammen med erfarne meklere. Kurset veksler mellom forelesninger og hyppig bruk av rollespill. Når man har gjennomført grunnopplæringen og er godkjent konfliktmekler, blir man fulgt opp ved at meklerne minst to ganger i året samles over en til to dager for faglig oppdatering og erfaringsutveksling.

Kravene til familiemeklere

Meklerkorpsset som driver familiemekling er en sammensatt gruppe. Disse har bakgrunn blant annet som psykologer, sosionomer, psykiatriske sykepleiere, lærere, advokater, prester m.v. Før man kan praktisere som familiemekler, må man gjennomgå en obligatorisk utdanning organisert av BUF-etat. Denne består i 3 dagers opplæring i direktoratet. Deretter skal deltakerne hospitere ved

4 meklinger og gjennomføre 4 meklinger selv med observatør, i alt 8 meklinger. Disse skal være etter ekteskapsloven, etter barneloven og etter brudd ved samboerskap. Etter at kurs og meklinger er gjennomført, får man en midlertidig bevilling. Etter et halvt års tid med praksis skal man gjennomføre ytterligere et 3 dagers kurs, og man får så permanent bevilling. Det er et krav om at man mekler i minst 10 saker per år for å kunne beholde bevillingen. Det er også krav om etterutdanning én gang i året, og det er tilbud om en to dagers meklersamling en gang i året.

Hvordan går vi videre

Vår umiddelbare tanke etter gjennomgangen ovenfor av den opplæringen som tilbys andre profesjonelle meklere i Norge og rettsmeklere i Danmark, er at det norske tilbudet ikke er tilstrekkelig. I Norge anses rettsmekling som en integrert del av dommerarbeidet, slik at alle dommere i prinsippet skal mekle. Det

fører til at de begrensede økonomiske ressurser som er til kompetanseutvikling «smøres tynt ut over», og hver enkelt mekler mottar svært begrenset opplæring. Ressursene som brukes på rettsmeklingsopplæring av den enkelte dommer i Norge er på nivå med den informasjon om mekling som i mange andre land gis til de dommere som ikke selv skal mekle. Også disse dommerne trenger å forstå grunnleggende meklingsprinsipper. Til meklerutdanningen derimot er det nødvendig med langt mer.

Vi er bekymret over hvor lite ressurser som brukes på opplæring og videreutvikling av rettsmeklere i Norge. En konsekvens kan være manglende forståelse for prinsippene bak den interessebaserte meklingen. Mekling er en helt annen måte å jobbe på enn å administrere rettsmøter. Uten bevissthet om grunnlaget meklingen skal basere seg på, er det en fare for at man kan få mange avarter av mekling, og at det i verste fall gjennomføres

“ Ved avslutningen av konferansen ba Vindeløv og Adrian oss reflektere over følgende: Hva er den *største* utfordringen i deres videre arbeid med mekling? ”

Vibeke Vindeløvs avskjedsforelesning hadde tittelen: «Konfliktmægling – innsikt og utsikt»

prosesser som har lite med interessebasert mekling å gjøre. Dette er ikke noe som fanges opp i målinger som i og for seg kan gi uttrykk for gode kvantitative resultater ved at mange meklinger ender i forlik.

Mulighetene for vellykket rettsmekling øker når partene er godt forberedt. Ved andre meklingsformer er det vanlig at mekler har separate formøter med partene. I rettsmekling har advokatene den rollen. Advokater melder at det er vanskelig å forberede seg og klienten til rettsmekling, fordi de ikke vet hvordan prosessen vil bli. Dommere tar sjelden kontakt i forkant av meklingsmøtet for å diskutere prosessen (selv om de vel er opplært til det.) Advokatene opplever rettsmekling som ganske uforutsigbart. En vesentlig del av forberedelsen er å bearbeide klientens forventninger til prosess og resultat. Den store variasjon i dommeres meklingsstil gjør slik forberedelse vanskelig.

Mer startopplæring

Vi mener at det er nødvendig å oppruste startopplæringen av meklere og satse på en lignende opplæring som i Danmark. Om man mener at det ikke er ressurser til det, er spørsmålet om man skal arbeide for at rettsmekling blir spesialisert, slik at de som skal mekler får en ordentlig opplæring. I Danmark er dette gjennomført i moderat grad. De er 255 byrettsdommere og 95 landsdommere. Det er i overkant av 100 dommerrettsmeklere og ca. 60 advokatrettsmeklere.

Inspirere viderekomende

I tillegg mener vi at det er viktig at de som mekler får et årlig tilbud om en form for opplæring for viderekomende. Vi vil også påpeke at en rettsmekling stort sett består av to typer profesjonelle aktører, nemlig meklere og rådgivere/advokatene. Det er essensielt at de samhandler på en god måte, og det er nødvendig at de får en arena hvor

de kan møtes. Advokatene har per i dag et tilbud via advokatkurset om nesten to dagers opplæring i forhandlinger og mekling som avsluttes med et langt rollespill, hvor de skal praktisere både mekling og forhandlinger. Så vidt vi vet har de ikke noe tilbud om videre opplæring.

I tillegg mener vi at det er ønskelig å i noen grad involvere universitetet i opplæringen, slik de har svært god erfaring med i Danmark.

Vi vil gjerne være med å bidra til et årlig tilbud om faglig oppdatering og erfaringsutveksling for meklere og rådgivende advokater. Vi mener at et slikt tilbud er nødvendig for at rettsmekling skal kunne oppfylle sitt potensial som en god konfliktløsningsprosess. Et årlig felles møtepunkt vil også bidra til en mer forutsigbar rettsmeklingsprosess.

Digitalt hjelpemiddel for jordskiftedommerne

Arbeidet med «Sannhetens øyeblikk – handlingsplan for serviceutvikling i domstolene og DA» avdekket et behov for bedre tilrettelegging av praktiske forhold ved de ulike former for rettsmøter i jordskifterettene.

Av: Camilla Barø

En veileder for jordskifterettene, Jordskifte – steg for steg, er ment som et hjelpemiddel primært for jordskiftedommere og jordskiftedommerfullmektiger, forteller jordskifterettsleder og nylig utnevnt jordskiftelagdommer, Ragnhild Jetlund. – Vi håper også at ingeniører, saksbehandlere og rettsmeklere også kan ha nytte av denne samlingen av smått og stort om gjennomføringen av rettsmøter i jordskifterettene.

– Formålet med veilederen er å gjøre hverdagen enklere for de ansatte i domstolene og legge til rette for en mer ensartet og forutsigbar behandling av saker i jordskifterettene, sier Jetlund. Hun leder arbeidsgruppa som for øvrig består av jordskiftelagdommer Liv Nergaard, jordskiftelagdommer Magne Reiten, overingeniør Jan Vidar Kannelønning, overingeniør Svein Kåre Nikolaisen, seniorrådgiver Hilde Wahl Moen og seniorrådgiver Camilla Barø.

Jordskiftelagdommer Ragnhild Sæhlie Jetlund i Borgarting lagmannsrett leder arbeidet med den nye veilederen for jordskifterettene. – Dette verktøyet legger til rette for mer forutsigbarhet i hvordan jordskifterettene behandler sakene, sier hun.

Arbeidsgruppa har hentet inspirasjon og formuleringer fra «Dommerhåndboka», og fra «Rettsmøtene skritt for skritt» utgitt av Juristenes utdanningscenter og Domstoladministrasjonen. – Vi har også innhentet eksempler fra jordskifterettene som er brukt i veilederen, forteller Jetlund.

Tidligere har jordskifterettene brukt to publikasjoner fra LMD, sier Hilde Wahl Moen. – Disse er nå utdatert. Det er ønskelig å erstatte de gamle publikasjonene med en oppdatert og digital løsning.

Jordskifte – steg for steg vil bli å finne på domstolenes intranett. – Vi håper å ha veilederen klar i løpet av april 2017, avslutter jordskifterettsleder Jetlund.

Gruppen samlet til siste innsjutt i arbeidet med ny veileder. Fra arbeidsmøte i Trondheim i mars. Fra venstre: Jordskiftelagdommer Ragnhild Sæhlie Jetlund, seniorrådgiver Hilde Wahl Moen, overingeniør Svein Kåre Nikolaisen, overingeniør Jan Vidar Kannelønning, jordskiftelagdommer Magne Reiten, jordskiftelagdommer Liv Nergaard, og seniorrådgiver Camilla Barø.

Norge oppfyller krav i korrupsjonsrapport

Europarådets anti-korrupsjonsorgan GRECO publiserte i februar den andre og siste evalueringsrapporten for Norge knyttet til Stortinget, domstolene og påtalemyndigheten. GRECO er tilfreds med hvordan domstolene har fulgt opp anbefalingene som GRECO vedtok i evalueringsrapporten fra 2014.

Av Erling Moe

I rapporten fra juni 2014 ga GRECO generelt uttrykk for at Norge har gode anti-korrupsjons mekanismer. GRECO fant likevel grunn til å vedta anbefalinger. GRECO traff to anbefalinger knyttet til domstolene og dommere. Den ene gjaldt korttidskonstitusjoner, den andre kompetansetiltak for både lekdommere og fagdommere knyttet til etiske spørsmål.

Internasjonalt sekretariat i Domstoladministrasjonen har hatt ansvaret for arbeidet med GRECO-evalueringen og oppfølgingen av anbefalingene på domstolsområdet.

– Vi har hatt god dialog med Europarådet i dette arbeidet. Norske domstoler kommer godt ut, og det er vi selvsagt veldig fornøyde med, sier seniorrådgiver Audun Berg i Domstoladministrasjonen.

Korttidskonstitusjoner

GRECO ba Norge vurdere å redusere bruken av korttidskonstitusjoner, samt å øke åpenheten i prosessen knyttet til disse konstitusjonene.

– Innstillingsrådet og DA fulgte opp anbefalingen knyttet til åpenhet i prosessen rundt korttidskonstitusjoner ved å ta flere grep. Disse oppdragene legges nå ut på domstolens hjemmesider, DA har opprettet en pool av kandidater som kan tenke seg slike oppdrag, og prosessen er formalisert gjennom endringer i policynotatet til Innstillingsrådet. GRECO konkluderte med at anbefalingen er tilstrekkelig implementert, sier Audun Berg.

I forhold til reduksjon av antallet korttidskonstitusjoner ble det fra norske side vist til at bruken av slike konstitusjoner utgjør del av kategorien midlertidige dommere, og at bruken av slike stillinger forsøkes holdt på et så lavt nivå som mulig. Hensynet til effektiv saksavvikling i domstolene, det forholdsvis høye antallet små domstoler i Norge, og stramme budsjettmessige rammer begrenser imidlertid mulighetene til å redusere antallet. GRECO aksepterte redegjørelsen, og anså derfor anbefalingen for tilstrekkelig gjennomført.

Etiske spørsmål i kompetansearbeidet

GRECO anbefalte økt bevissthet knyttet til etiske spørsmål i kompetansetilbudet til lekdommere og fagdommere. Fra norsk side ble det vist til at kompetansetilbudet for fagdommere har gjennomgått store endringer siden 2014, med blant annet økt fokus på judgecraft, og at kompetansetilbudet for lekdommere også er formalisert og styrket særlig det siste året. GRECO konkluderte med at anbefalingen er tilstrekkelig implementert.

– GRECO godkjente etter dette samlet sett oppfølgingen av anbefalingene knyttet til domstolene. Påtalemyndighetens oppfølging av anbefalingene knyttet til etisk regelverk og økt fokus på kompetansearbeid knyttet til etikk, ble av GRECO ansett som delvis implementert. Videre ble flere av anbefalingene overfor Stortinget ansett som enten delvis eller ikke implementert, sier Audun Berg.

Rapporten fra GRECO er tilgjengelig på domstolenes intranett.

Follo tingretts ansikt utad

Av Kari Willoughby

Follo tingrett besluttet i 2015 at embetet særlig skulle ha fokus på ekstern service, en av de styrende verdiene for domstolene. Som ledd i dette, ble prosjektet «Vårt ansikt utad» etablert på begynnelsen av året. Prosjektet bestod av en arbeidsgruppe som skulle se nærmere på hvordan Follo tingrett fremsto for sine brukere og komme med anbefalinger om hva vi kunne bli bedre på.

Arbeidsgruppen besto av tingrettsdommer Kari Willoughby (leder), tingrettsdommer Jannecke Tobiassen, konsulent Bjørg Halvorsen, rådgiver Linda Helstad og førstekon-sulent Hilde Andreassen. Det var dermed deltakere både fra dommergruppen og saks-behandlergruppen, noe som var vesentlig.

Ved etableringen av arbeidsgruppen fikk den et mandat for arbeidet fra ledelsen ved embetet. Mandatet skisserte flere relevante temaer og problemstillinger som arbeids-gruppen kunne se nærmere på. I tillegg var mandatet ikke uttømmende. I realiteten stod dermed arbeidsgruppen i stor grad fritt til å avgjøre hvilke temaer man ønsket å arbeide med.

Før arbeidsgruppen gikk inn på konkrete temaer og mulige anbefalinger, var det imidlertid viktig for gruppen å ta stilling til

F.v. Hilde Andreassen, Kari Willoughby, Linda Helstad og Jannecke Tobiassen.

hva service egentlig er – særlig god service. Servicebegrepet ble derfor særskilt drøftet både i dommergruppen og saksbehandler-gruppen ved Follo tingrett før arbeidsgruppen tok stilling til veien videre. Det ble raskt klart at service ikke kunne sees isolert fra de andre styrende verdiene for domstolen – kvalitet, integritet, respekt, åpenhet og effektivitet. Det ble også klart at disse verdiene måtte reflek-

teres i alt Follo tingrett gjør, både den døm-mende virksomheten og andre deler. Videre må man ta hensyn til at man ofte skal ivareta flere parter som har motstridende interesser og at man må kunne sette grenser. Arbeids-gruppen var også opptatt av brukerbegrepet. I tillegg til de som konkret er i kontakt med domstolen i forbindelse med saker, mente arbeidsgruppen det var viktig hvordan Follo tingrett fremstår i samfunnet for øvrig – både lokalt og i større perspektiv.

Med utgangspunkt i disse diskusjonene valgte deretter arbeidsgruppen å konsentrere seg om sentralbordet/resepsjonen, hjem-mesiden, bruk av sosiale medier, offentlighet i domstolen, veiledningsplikten, språket i domstolen, oppfølging av faste aktørgrupper, det fysiske bygget og opplegg for skoleklasser og annet interessert publikum. Det var mange andre temaer som også kunne vært aktuelle, men gruppen var nødt til å gjøre et utvalg av ressursmessige hensyn.

Arbeidsgruppen hadde møter der vi drøftet de ulike enkelttemaene. I tillegg ble det gjennomført diskusjonsmøter i dommergruppen og saksbehandlergruppen. Det var stort engasjement rundt de ulike temaene og mange gode diskusjoner. Arbeidsgruppen syntes også det var viktig å løfte blikket og lære av andre. Det ble derfor gjennomført studieturer til Asker og Bærum tingrett og Nedre Romerike tingrett. Vi ble veldig godt mottatt og lærte mye av hva andre har gjort. Det ble også innhentet informasjon fra Fredrikstad tingrett. Arbeidsgruppen gjennomførte også

Eit produkt av haldningar og kunnskap

Med dette arbeidet har Follo tingrett verkeleg teke service på alvor. – Det er til å bli varm om hjartet av, seier Kersti Fjørstad i Domstoladministrasjonen. – Eg har lese rapporten og forstår at Follo tingrett har sett at måten domstolen varetek medarbeidarane og bistandsytarane sine på, og måten paratar og profesjonelle aktørar blir møtte og opplever service på, er eit produkt av både haldningar og kunnskap i domstolane.

– At domstolen forstår at service er alt frå å betene sentralbordet og behandle saker raskt til å oppfylle rettleiingsplikta og bruke offentlegheita rett, vitnar om at Follo tingrett har sett det store biletet når det gjeld service. Alt ligg i idé- og verdigrunnlaget vårt og verdiane der, seier Fjørstad vidare. – I serviceomgrepet ligg det sjølsagde: at avgjerder skal vere så materielt rette som råd er og ha blitt til som resultat av ein korrekt prosess. Avgjerder skal liggje føre i rimeleg tid, for det er stilt krav til effektivitet. Men det skal meir til enn det. Partane skal oppleve at kontakten med domstolen òg er prega av verdigheit, respekt og god takt og tone. Det skaper tiltru til rettsprosessen. Eksterne aktørar som har arbeidsplassen sin i domstolane, skal oppleve profesjonell samhandling frå medarbeidarane i domstolen.

– Når domstolane skal digitaliserast, er det spesielt viktig å ta vare på dei grunnleggjande verdiane som domstolane byggjer på. Desse verdiane blir til i mellommenneskelege forhold, og måten domstolane varetek brukarane på i kvardagen, påverkar tilliten til retts-systemet. Mi oppfatning er at Follo tingrett har sett dette og klart å nedfelle det i konkrete tiltak, avsluttar ho og oppfordrar andre til å la seg inspirere av Follo tingretts rapport «Vårt ansikt utad».

en enkel brukerundersøkelse blant utvalgte faste aktører ved domstolen. Vi befarte dessuten tinghuset vårt utvendig og innvendig og forsøkte se det med utenforståendes øyne.

Arbeidsgruppens rapport ble levert oktober 2015 og ble deretter presentert på internseminar for hele embetet. Generelt kom arbeidsgruppen med en rekke forslag til tiltak på de fleste av områdene. Forslagene strakk seg fra konkrete fysiske tiltak til mer overordnede prinsipielle tiltak. Den videre gjennomføringen har deretter vært opp til ledelsen ved Follo tingrett.

Det må erkjennes at det har tatt litt tid å få satt tiltak ut i praksis, men i løpet av 2016 og begynnelsen på 2017 ser vi at arbeidsgruppen har satt sine spor. Skiltingen av tinghuset har blitt forbedret, og vi har også gjennomført tiltak i resepsjonen vår. Når det gjelder sosiale medier, har Follo tingrett nylig kommet på Facebook. Vi legger nå ut informasjon om hendelser både ved embetet og i domstolene for øvrig. Vi har hevet kompetansen vår på veiledningsplikten og offentlighetsreglene gjennom foredrag. Ved årsskiftet trådte nytt meddommerutvalg i kraft. I den forbindelse gjennomførte Follo tingrett informasjonsmøter for nye meddommere der også erfarne meddommere var invitert til å delta. DAs informasjonsfilm om meddommere vises dessuten hver morgen på meddommerrommet vårt. Vi har også utarbeidet rutine for opplegg for skoleklasser som følger saker hos oss.

Fremover håper vi at enda flere av forslagene blir fulgt opp. Follo tingrett er gode på mye, men vi kan alltid bli bedre. I tillegg er service noe man må ha fokus på kontinuerlig, ikke bare som et enkeltprosjekt. Domstolen lever av og for publikum i en eller annen form. Pr. i dag nyter domstolen høy tillit i samfunnet, men arbeidsgruppen har i arbeidet sitt hatt uttalelsen til John Stacey (tidligere president i CEPEJ) i bakhodet: «The public confidence is very difficult to earn, but so easily lost». Hvis tilliten skal bevares, må det fortsatt ytes god service i vid forstand.

Når arbeidsgruppen ser tilbake på prosessen, kan vi konstatere at det var et ressurskrevende, men veldig spennende prosjekt. Follo tingrett har absolutt hatt nytte av det arbeidet som ble gjort. Selv om f.eks. DA også er aktive ved utarbeidelse av handlingsplan for serviceutvikling, er det viktig at det enkelte embetet vurderer dette lokalt og konkret der brukerne faktisk er. I mange tilfeller var dessuten diskusjonene og bevisstgjøringen kanskje like viktig som selve tiltakene. Follo tingrett vil derfor definitivt anbefale andre domstoler å gjennomføre et slikt prosjekt.

Nye oppgaver for danske saksbehandlere

I en ny rapport oppfordres danske domstoler til å i større grad å delegere oppgaver fra dommerne til saksbehandlerne. I tillegg må domstolene sørge for å ha kompetente og fleksible medarbeidere i en ny, digital hverdag.

Av Tage Borøchstein

Det er rapporten «Kontorpersonalets fremtidige rolle og oppgaver ved retterne» som peker ut veien videre. Rapporten er utarbeidet av en arbeidsgruppe nedsatt av Domstolsstyrelsen. Nå er rapportens anbefalinger sendt til alle domstolene. – Det er et klart utviklingstrekk at noen av domstolens oppgaver endres, andre forsvinner og nye kommer til. Derfor er rapporten også et organisasjonsrettet prosjekt, som setter oss i stand til å ha kompetansen som kreves i framtiden. Det sier HR-sjef Tina Henriksen i Domstolsstyrelsen

Digitalisering gir nye oppgaver

Rapporten påpeker at det både er ledelsens og den enkelte medarbeiders oppgave å sikre at man har den kompetanse det er bruk for. – Vi bruker begrepet employability aktivt. Begrepet beskriver en person sin verdi på arbeidsmarkedet. Og hvor attraktiv man er for andre arbeidsgivere henger jo sammen med hvilke oppgaver man har og vil påta seg på nåværende arbeidsplass, sier Henriksen. Det er enklere både på egen arbeidsplass og på jobbmarkedet for den som er nysgjerrig og vil påta seg nye oppgaver. – Og digitaliseringen fører til at vi får mange nye oppgaver, blant annet endres kommunikasjonen og graden av veiledning overfor brukerne. Brukerne skal settes i stand til å løse oppgaver selv i digitale løsninger. Dette skaper mange muligheter for medarbeidere som vil utvikle seg, sier HR-sjefen.

Vil gjøre mer

Rapporten peker også på at saksbehandlerne i langt større grad kan gjøre langt mer i saksforberedelsen fram til dommeren overtar. – Rapporten lister opp en rekke konkrete oppgaver som dyktige saksbehandlerne kan overta, sier Henriksen. Det påpekes imidlertid at en slik endring forutsetter at ledelsen tar tak i dette på bred front. De må både ha respekt for kontorpersonalets kompetanse, støtte dem i videreutvikling og avklare problemstillinger endringen medfører. Ledelsen må også være bevisst at digitaliseringen og nye krav til veiledning overfor domstolens brukere endrer kompetansebehovet i domsto-

Tina Henriksen, HR-sjef i Domstolsstyrelsen, mener at den nye rapporten om saksbehandlerne oppgaver er en del av et nødvendig organisasjonsprosjekt.

len. – Dette påvirker igjen både rekruttering, internorganisering og medarbeiderutvikling. Samtidig vil Domstolsstyrelsen støtte domstolens utviklingsarbeid ved å møte de nye behovene i kompetanseutviklingen for medarbeidere og ledere, sier Tina Henriksen.

Danske saksbehandleres oppgaver per i dag

- 23 % tvangsfullbyrdelse
- 17 % skifte
- 24 % straffesaker
- 18 % sivile saker
- 18 % ledelse, administrasjon og støttefunksjoner

For mer stoff om rapporten «Kontorpersonalets fremtidige rolle og oppgaver ved retterne», se domstol.dk.

Digital service til “tastetrykksgenerasjonen”

Av: Jenny Melum

Samfunnets og brukernes forventninger til domstolene øker. Domstolene møter en ny generasjon brukere som er bevisst sine rettigheter og krever mer service. Hvordan møter vi denne utfordringen i en tid hvor domstolene også møter store effektiviseringskrav?

– Dette er en interessant utfordring for å fortsatt opprettholde den internasjonalt sett usedvanlig høye tilliten domstolene i dag har i det norske samfunnet, mener Ragna Aarli, professor ved universitetet i Bergen.

Bruk de samme kanalene

– Fra et tillitsperspektiv handler denne utfordringen antakelig først og fremst om å etablere og sikre tilgang på informasjon i en form den nye generasjonen forventer, sier Aarli. Hun minner om at dagens unge er oppvokst med internett. – De er det vi kan kalle for en «tastetrykksgenerasjon», som forventer at opplysninger fra det offentlige aldri er mer enn et tastetrykk unna.

– Ingen har så stor tiltro til domstolene som tastetrykksgenerasjonen.

Ragna Aarli

Norsk mediebarometer for 2015 viser at internett benyttes av 87 % av befolkningen. Mens gjennomsnittlig tid på nett pr døgn ligger på noe over to timer, bruker gruppen i alderen 16-24 mer enn 3 ½ time.

Ligger godt an

Aarli mener vi ligger godt an til å møte tastetrykksgenerasjonens krav og forventninger til domstolene. – I internasjonal sammenheng blir norske domstoler løftet fram som forbilde når det gjelder å ta i bruk sosiale medier som kommunikasjonsverktøy, sier Aarli. Med den smarttelefonettheten vi har i dag skulle det kanskje

bare mangle. Hele 85 % av befolkningen mellom 16 og 79 år har i dag tilgang på smarttelefon. I gruppen 20-24 år er andelen 99 %.

Professoren mener vi har sørget for å etablere et nettverk av rettigheter som tastetrykksgenerasjonen kan lene seg på. – Det er en generasjon som er vant til å få forholdene tilrettelagt, men også til å møte forventninger om aktive og strukturerte liv. De har ennå ikke sett vår samfunnsorden bli utfordret. Sammenliknet med både etterkrigsgenerasjonen og 68-generasjonen er det en generasjon som i liten grad har blitt utfordret til å være samfunnskritisk.

Eldre har minst tillit

Aarli viser til at i alle de siste årenes tillitsundersøkelser for domstolene, har det vist seg å være de eldste generasjonene i befolkningen som har minst tillit. Derimot har ingen har så stor tiltro som tastetrykksgenerasjonen. Aarli tror det kan være flere forklaringer på dette. En mulig tolkning kan jo være at rettssystemet oppfattes som tillitsvekkende inntil det er testet. Jo lenger du har levd, jo større er sjansen for at du selv har fått testet om rettsystemet er tilliten verdig. Tillitstallene tyder likevel ikke på at det bare kan være egen erfaring i systemet er forklaringen. – De eldste har opplevd at domstolene ble satt ut av spill under krigen, og etterkrigstidens rettsoppgjør. – Jeg tror tanken på at domstolene våre skulle svikte er temmelig fjern for disse unge som er oppvokst med vår rettskultur, avslutter Aarli.

Professor Ragna Aarli mener at den høye tilliten til domstolene er avhengig av at nye generasjoner av brukere får informasjon i de kanalene de bruker til daglig. DAs vitne-app er et eksempel på et slikt tiltak.

God stemning på Fredrikstad tingretts treff for dommerfullmektiger.

Inviterte til gjensynsfest for tidligere dommerfullmektiger

Det er vanlig at man sier at man skal komme på besøk når man slutter i en jobb, men alle vet at det sjelden blir noe av.

Av administrasjonssjef Wendla Dehli Evensen, Fredrikstad tingrett

I oktober 2015 arrangerte Fredrikstad tingrett rettens dag. I den anledning kom to tidligere dommerfullmektiger på besøk til Fredrikstad. I etterkant av dagen hadde vi en samling for de som hadde bidratt til at dagen ble så vellykket, og selvsagt ble de tidligere dommerfullmektigene invitert med. Denne kvelden ble idéen om et dommerfullmektigtreff foreslått. Så sagt, så gjort. En festkomite ble nedsatt og arbeidet med å planlegge kvelden ble igangsatt.

I slutten av januar måned sendte vi ut invitasjon til de 30 siste dommerfullmektigene i Fredrikstad tingrett. Vi fikk umiddelbart hyggelige tilbakemeldinger fra flere om at dette var noe de synes var et flott tiltak, og at de gjerne ville komme. Av 30 inviterte gjester kom 22 klare for å mimre, dele historier og ikke minst møte noen av de de jobbet sammen med da de var dommerfullmektiger hos oss.

Sorenskriver Arnfinn Agnalt holdt en flott

tale. Han hadde gjort grundig forarbeide vedrørende de fremmøtte dommerfullmektigene ved å snakke med ansatte som hadde jobbet sammen med dem. Han dro frem mange morsomme og hyggelige minner om hver enkelt, til stor latter fra alle sammen. Noen ble husket for store solbriller, andre om det og alltid måtte rekke et fly fredag kveld, mens andre ble husket for å bake gode kaker og bidra til godt arbeidsmiljø på den måten.

Det var flere som utover kvelden tok ordet for å fortelle om hvordan det var å være dommerfullmektig for en tid tilbake. Sverre Lilleng og Knut Walle-Hansen bidro med fem små historier fra deres tid i Fredrikstad. Blant annet om en dag de kom på kontoret og det luktet sterkt av fisk og skalldyr. Daværende sorenskriver Vadla mente at alle dommerfullmektiger burde lære å rense krabber, og hadde forberedt opplæring i lunsjpau-sen. Lilleng og Walle-Hansen husker godt opplæringen som ble gitt, med fjerning av pave, rense skjell, knuse klør osv. Ikke minst husker de den fryktelige lukten som spredte seg i rettslokalene. Saksbehandlerne på den tiden var nok veldig glad for at dommerne hadde eget spiserom slik at de slapp å være tilstede. Den gang holdt Fredrikstad byrett til i etasjene over hovedpostkontorets lokaler.

I samme tid som Lilleng og Walle-Hansen var dommerfullmektiger i Fredrikstad, på 1980-tallet, kunne du på folkemunne også gifte deg på Posten.

I løpet av kvelden hadde vi tingrettens Quiz ved quizmaster Inge B. Tonholm. Det var historiske spørsmål fra domstolen og spørsmål fra enkelte steder rundt om i byen, blant annet om Isegran hvor Anno ble spilt inn siste sesong. Et av spørsmålene var: Hva kalles en person som kommer fra Sellebakk? Ikke mange kunne svaret: Lerepædde.

I etterkant av denne festen har vi fått mange hyggelige tilbakemeldinger med spørsmål om hvor lenge det blir til neste gang vi skal arrangere et nytt dommerfullmektigtreff. Uansett var dette en veldig hyggelig kveld som absolutt bør gjentas. Det ble ikke lagt opp til noe avansert program eller elegant servering, men kun rom for å ha det hyggelig. Det lysnet av dag og fuglene kvitret før de siste gjestene gikk hjem.

Massive dataangrep med gisselskadevare

I det siste har det vært en massiv bølge av gissel-skadevare i Norge. Også domstolene og DA er angrepet.

Av Tommy Molnes, fagansvarlig informasjonssikkerhet i DA

NorCERT¹ har siden 7. februar i år observert flere angrepsbølger med såkalt gissel-skadevare (ransomware) som rammer en rekke mottakere i Norge, både bedrifter og privatpersoner. Angrepene pågår fremdeles.

Ulike typer angrep

Det har blitt brukt flere metoder i angrepsbølgene. I det siste har skadevaren blir levert via dropbox-lenker i e-post, samt som Word eller Excel-vedlegg. Felles for alle variantene av gissel-skadevare er at brukere blir lurt til å klikke på en lenke eller et vedlegg. Dette kan igjen laste ned og installere skadevaren.

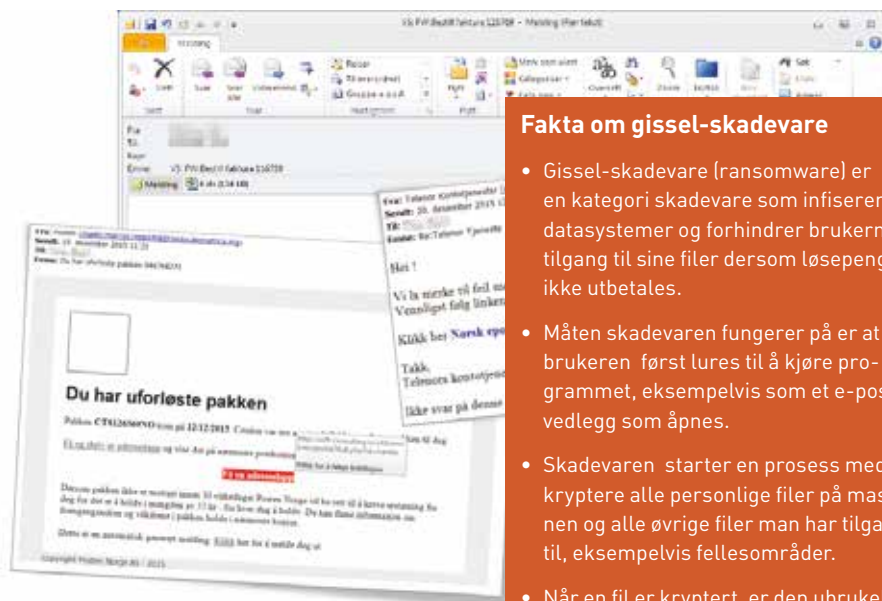
Vanskelig å skille

E-postene er så langt utformet til å etterligne fakturaer, kvitteringer, bestillingslister eller betalingspåminnelser. Felles for e-postene er at de ofte er godt formulert, ser ut til å komme fra legitime norske firmaer og at innhold i e-postene endres hyppig. Dette gjør det vanskelig både for brukere og tekniske barrierer å skille om det er uønsket e-post eller ikke.

Lukrativ forretning for cyberkriminelle

Gissel-skadevare er i sin natur en lukrativ forretningsform for cyberkriminelle. Skadevaren kan enkelt lages eller kjøpes og det er forholdsvis enkelt å distribuere. Videre er det svært vanskelig å sikre seg med kun tekniske barrierer da skadevaren formidles som legitime e-poster, og avsenderadresser endres fortløpende. Dette har medført en eksponentiell vekst de siste par årene og man ser i økende grad angrep på store virksomheter med mål om å hente ut store løsepengesummer.

DA slutter seg til NorCERTs anbefaling om å ikke betale løsepenger til cyberkriminelle, men heller ta kontakt med Brukersenteret for veiledning. Å betale løsepenger vil finansiere ytterligere utvikling av slik skadevare og det trenger ikke resultere i at man får tilbake

Eksempler på skadelig e-post domstolene har mottatt.

filene. Snarere tvert om vil man risikere ytterligere eksponering.

Rapporten «Hackerpocalypse: A Cybercrime Revelation»² estimerer at slik skadevare i 2016 kostet virksomheter totalt 1 milliard dollar på verdensbasis.

Domstolene rammet

Som informert på intranettet de siste ukene, er også domstolene blitt rammet av bølgen. Trenden viser også at denne typen angrep vil fortsette. Domstolene må forvente at vi vil bli utsatt for flere forsøk, da trolig med annen avsender og ordlyd, men med samme fremgangsmåte.

I Sør-Trøndelag tingrett har vi valgt å lagre mest mulig av samhandlingsdokumentasjon på intranett. Dette medfører at vi i mindre grad blir påvirket om slik skadevare krypterer våre felles filområder. Som et forebyggende tiltak informerer vi også om slike trusler på domstolens morgenmøter, hvor blant annet DAs veileder for identifisering av viruspost gjennomgås, sier lokal driftskontakt Espen Willas Krokstad.

DAs anbefalinger

DA har innført en rekke tekniske tiltak og vurderer fortløpende nye som følge av data-an-

Fakta om gissel-skadevare

- Gissel-skadevare (ransomware) er en kategori skadevare som infiserer datasystemer og forhindrer brukerne tilgang til sine filer dersom løsepenger ikke utbetales.
- Måten skadevaren fungerer på er at brukeren først lures til å kjøre programmet, eksempelvis som et e-post-vedlegg som åpnes.
- Skadevaren starter en prosess med å kryptere alle personlige filer på maskinen og alle øvrige filer man har tilgang til, eksempelvis fellesområder.
- Når en fil er kryptert, er den ubrukelig for brukeren, med mindre man får fatt i dekrypteringsnøkkelen. Og nettopp den vil de cyberkriminelle du skal betale for.

grepe. Det er også etablert gode rutiner for sikkerhetskopiering som vil kunne gjenskape de fleste filer. En utfordring er likevel at slik skadevare ikke kan forhindres med teknologi alene og enkelte filer vil kunne gå tapt.

Vi er helt avhengig av at brukerne i domstolene har et kritisk blick og en ryggmargsrefleks på e-poster som inneholder vedlegg og lenker, sier seksjonsleder for teknologi-seksjonen i DA, Øystein Folkvord.

Hvis kun én av oss laster ned skadevaren, kan det være nok til å skape alvorlige konsekvenser for alle i domstolene.

Brukersenteret i DA har utarbeidet en veileder for å støtte domstolene i å identifisere e-poster med ondsinnede hensikter, samt hva som skal gjøres om man mistenker infisering. Veilederen ligger på intranettet³ sammen med øvrig veiledningsmateriell.

Brukersenteret anbefaler å slette e-poster som åpenbart er svindelforsøk og varsle Brukersenteret. Mottas andre e-poster (f.eks. fra andre aktører) som du mistenker eller er i tvil om kan være svindel, bistår vi også med dette. Ikke vær redd for å ta kontakt med oss på brukersenteret@domstol.no, supplerer leder for brukersenteret Øyvind Moe.

¹ Norges nasjonale CERT (Computer Emergency Response Team) og cybersenter, som håndterer alvorlige dataangrep mot samfunnskritisk infrastruktur og informasjon

² <https://www.herjavecgroup.com/hackerpocalypse-cybercrime-report>

³ <http://intranett/Praktisk/Brukerstotte/brukerveiledninger/>

Brevet til statsråden

Domstoladministrasjonens styreleder Bård Tønder og jeg sendte 17. februar et lengre brev til justisminister Per Willy Amundsen. Brevet har overskriften «Domstolenes vanskelige ressursituasjon» og omhandler de trange ressursrammene som domstolene arbeider under.

Brevet har ført til stor mediedekning, mange sorenkrivere har «stått fram» i sine lokalaviser med eksempel på hvordan den økonomiske situasjonen påvirker driften i domstolene negativt. Dette har igjen ført til at statsråden har fått spørsmål i Stortinget.

Vi håper at brevet gir justisministeren flere argumenter når han i disse dager kjemper med de øvrige statsrådene om budsjettpostene i revidert nasjonalbudsjett for 2017 og budsjettet for 2018.

Domstoladministrasjonen får stadig flere tilbagemeldinger fra domstolledere og tillitsvalgte i domstolene om en svært vanskelig situasjon grunnet manglende bemanning. Det er spesielt til forhold som er alarmerende, og som til sammen skaper den vanskelige situasjonen:

- Økende saksinngang
- Kutt i domstolenes bemanning som følge av ABE-reformen

Effektive dommere

Domstolene har effektivisert driften betydelig over de siste 10-15 årene. Uten at bemanningen har økt nevneverdig, har domstolene vært i stand til å behandle stadig flere saker. Dessuten har Domstoladministrasjonen foretatt undersøkelser som viser at norske dommere i gjennomsnitt arbeider 25 prosent ut over normal arbeidstid for å få sakene unna. Derfor er saksbehandlingstidene fortsatt relativt gode. Domstoladministrasjonen frykter imidlertid nå at utviklingen går i markert feil retning. Beholdningen av saker i domstolene er økende og dette vil relativt raskt medføre lengre saksbehandlingstid.

Noen domstoler har allerede en altfor lang berammingshorisont og saksbehandlingstid. I noen tilfeller har dette medført nedsatt straff grunnet lang ventetid i domstolen. Dette møter liten forståelse hos folk flest, og svekker justissektorens omdømme. Bevisførselen blir dessuten sterkt skadelidende dersom saksbehandlingstiden øker, og kostnadene for den enkelte blir større.

Direktør Sven Marius Urke intervjues av NRK om domstolenes ressursituasjon.

ABE

Dette er tre bokstaver som ansatte i staten er blitt godt kjent med. Etter budsjettforliket i høst ble budsjettkuttet for 2017 på 0,8 prosent. Avbyråkratisering og effektivisering er selvsagt viktig i offentlig sektor. Men i domstolene går kuttene rett på produksjonen. Alle dommere og saksbehandlere jobber med konkret saksavvikling. Reduserte rammer gir dermed mindre produksjonskapasitet, noe som igjen kan gi økt saksbehandlingstid.

Det samlede ABE-fradraget utgjør hele 45 mill. kr for domstolene i perioden 2012-2017. For domstolene er dette et stort beløp, som kan illustreres med at det tilsvarer hele driftsbudsjettet for Sør-Trøndelag tingrett, en domstol med en bemanning på ca. 50 årsverk.

Regjeringen har uttalt at ABE-fradraget har kommet for å bli. Domstoladministrasjonen er ansvarlig for den langsiktige utviklingen i domstolene og har derfor fremskrevet konsekvensene av ABE kuttene frem til og med 2019. Vi har lagt til grunn at ABE-fradraget i domstolene skal gjennomføres gjennom kutt i bemanningen, fordi andre poster i domstolbudsjettet ikke lar seg redusere, som for eksempel husleie.

For å håndtere det økte ABE-fradraget på kort sikt innførte styret i Domstoladministrasjonen en generell stillingsstopp i desember 2015. Stillingsstoppen medførte at ingen ledige stillinger kunne utlyses uten samtykke fra Domstoladministrasjonen, og stillinger

tilsvarende innsparingsbehovet ble dratt inn på varig basis i 2016. Denne fremgangsmåten fortsetter i 2017. Domstoladministrasjonen har laget beregninger som viser hvor store innsparinger i bemanningen hver enkelt domstol må være forberedt på frem til og med 2019. Dette viser 142 færre stillinger i perioden 2016-19.

Utfordringer til statsråden

Etter planen skal vi ha et møte med den nye justisministeren i juni. På dette møtet ønsker vi dialog om endringer i ABE-reformen for domstolene.

Prinsipielt mener vi at domstolene ut fra sin uavhengige statsrettslige stilling bør unntas helt fra ABE-reformen, men i stedet underlegges krav til gevinstuttak på grunnlag av konkrete tiltak som har en beregnet innvirkning på effektiviteten i domstolene, som for eksempel digitaliseringen.

Alternativet kan være at domstolene får et lavere årlig ABE-fradrag på grunn av den manglende handlefrihet for domstolene og Domstoladministrasjonen har til å legge om driften. Det kan her vises til at virksomheten i domstolene er sterkt lovregulert og DA har ikke fått mulighet til å endre domstolstrukturen.

Hvis Regjeringen ikke vil gjøre noe med ABE-kuttene foreslår vi en varig økning av domstolens driftsbudsjetter. En bevilgning på 35 mill. kroner vil være et avgjørende grep for å unngå en ytterligere svekking av saksbehandlingstidene i norske domstoler på grunn av den økte innsatsen i politiet/ påtalemyndigheten, og den reduserte bemanningen i domstolene som følge av ABE-reformen. Midlene ville da bli brukt til økt bemanning i spesielt utsatte domstoler. Dette gjelder blant annet Borgarting lagmannsrett, Oslo tingrett, Sør-Trøndelag tingrett, Kristiansand tingrett, Nedre Romerike tingrett, Øvre Romerike tingrett og Drammen tingrett. Også andre domstoler kan være aktuelle.

Vi er svært fornøyd med at Stortinget har gitt oss muligheten til å sette i gang digitaliseringen av de 12 største tingrettene, de 6 lagmannsrettene og Høyesterett. Dette tiltaket vil føre til mer rasjonell drift, men det vil ta noen år før gevinstene kan høstes. I mellomtiden må Stortinget gi oss mulighet til forsvarlig drift av domstolene.

Seniorrådgiver Jan Havsås Nordstrøm gir oss glimt fra domstolenes historie

TINGLYSINGENS HISTORIE, DEL 3

Det første digitaliseringsløftet i domstolene

«Løse» grunnboksblad

Da tinglysingsloven trådte i kraft i 1936, gikk også grunnboken over til et løbsbladssystem. Betegnelsen "grunnbok" ble innført med tinglysingsloven når realregisteret opphørte å være en fysisk bok og gikk over på løsark. Det ble trykket opp skjemaer på store ark som ble satt inn i kraftige, låsbare ringpermer. Arkene var noe større enn A3-formatet og permene tunge og vanskelige å håndtere. Grunnboken fortsatte derfor mange steder å bli ført for hånd.

Det tok mange år å overføre alle aktuelle rettigheter fra de gamle innbundne protokollene til grunnboksarkene iht. tinglysingsloven av 1935; mange tinglysingskontorer ble ikke ferdige med konverteringen før på 1950-tallet; enkelte brukte over 25 år. Justisdepartementet måtte sende mange purringer. Så i praktisk bruk ble ikke de gamle panteregistrene erstattet av grunnbøkene i 1936.

Å være raskt ferdig var heller ikke bra. Voss sorenskriveri hadde konvertert realregisteret til grunnboken allerede i 1938. Embedet hadde én mann som stod for alt kontorarbeidet. "Deptet" bemerket i margin at de "sandelig har gode dager" i Voss. [Riksarkivet, Justisdepartementet/2. sivilkontor C/E22]

Under annen verdenskrig ble realregistrene i Oslo avfotografert og sendt til midlertidig oppbevaring i gruvene i Kongsberg hvor Statsarkivet i Oslo hadde sitt krigsdepot. Oslo ble ikke ferdig med konverteringen til ny grunnbok før på slutten av 1950-tallet.

På 1970-tallet økte antallet tinglysinger

kraftig, og bemanningen ved dommerkontorene måtte også stadig økes. Antallet funksjonærer ved herreds- og byrettene økte på denne tiden med 20-25 pr. år, og de fleste stillingene gikk til tinglysingen. Dette var likevel ikke tilstrekkelig, og restansene vokste.

Når det tok lang tid for å få tinglyst skjøter og pantobligasjoner, fikk det alvorlige konsekvenser for eiendomsomsetningen og utbetaling av lån. Flere tiltak ble satt i verk for å bedre arbeidssituasjonen ved dommerkontorene. Situasjonen ble så prekær at tinglysingsutvalget tok initiativ til endringer i rutinene før deres utredning var ferdig. (NOU 1982:17)

Etter utprøving ved Strømmen sorenskriverkontor ble de store ringpermene erstattet av grunnbokskasser i 1977. Dette var "trau" av stål med lokk og ben med hjul. Grunnboksbladene ble kuttet i kantene til A3-format og satt stående i kassene som store kartotek-kort. De var enklere å ta ut og sette i en stor skrivemaskin.

Elektronisk grunnbok

Strømmen sorenskriverembete ble også prøvedomstol for elektronisk tinglysing, pilot-domstol som vi ville sagt i dag. De startet med dette allerede i 1978, men det gikk mange år før det ble lagt en plan for hele landet.

Etter hvert ble teknologien bedre og billigere, men det var likevel små utsikter til bevilgninger i statsbudsjettet til elektronisk grunnbok og EDB i domstolene. Jon Bonnevie Høyer, da byråsjef i Justisdepartementet,

lanserte i 1986 den utradisjonelle idéen om å finansiere innføringen av EDB i domstolene ved salg av informasjon online fra den elektroniske grunnboken. (Peter Hidas, En eiendomssaga, Om Norsk eiendomsinformasjon 1987-1997) Gebyrene som opprinnelig hadde gått til bl.a. innkjøp av rettsskriverens pinner og blekk og store protokoller, gikk nå bl.a. til datautstyr.

Etableringen av elektronisk grunnbok skjedde i regi av Tinglysingsdata AS som ble stiftet i 1987 av AL Kommunedata (KD) og Statens Datasentral AS (SDS). Selskapet fikk enerett på salg av informasjon fra den elektroniske grunnboken samt 85 % av gebyrinntektene av pantattestene.

Men nettopp da Tinglysingsdata AS var opprettet, kom nedgangstidene med synkende omsetning av fast eiendom. Selskapets inntekter ble ikke som forutsatt, og staten overtok til slutt aksjene i 1992. Året etter kom oppgangstidene tilbake. (Dommer Jon Bonnevie Høyer, Et streiftog i historien om hvordan domstolene fikk IT, Rett & Slett – Kontaktorgan for Justisdepartementet og domstolene, nr. 1 – 2000)

Arbeidet med å overføre landets papirbaserte grunnbøker til elektroniske grunnbøker startet i 1989. Da Oslo gikk over på elektronisk grunnbok i 1990, hadde byskriveren i Oslo konvertert 96 grunnbokskasser med grunnboksblader. Totalt i Norge ble seks millioner grunnboksarksider konvertert. Siste manuelle grunnboksføring (av nye rettigheter) fant sted 5. oktober 1992 i Vardø. Inntastingen

-Jeg synes blekket festet seg bedre
på papir enn på disse edb-skjermene.

av (gamle) hjemler og pengeheftelser fra alle landets grunnboksark var ferdig i 1993, gamle servitutter i 1995. Dette var det første store digitaliseringsløftet i domstolene. ("Rett & slett" 1988-1995, en rekke numre handler om dette.)

Tinglysingsdata finansierte og forestod innføringen av EDB generelt i domstolene. Slik fikk vi datasystemet SAKS til å registrere saker og skrive brev i alle sakstyper. Utplaseringen av datautstyr og utrulling av SAKS skjedde samtidig med konverteringen av grunnboken, 1988-1994. [Artikkelforfatteren fikk selv kursbevis fra Tinglysingsdata AS i det nye dødsfallsregisteret i 1993. Nå hadde det vært Domstoladministrasjonen som utstedte kursbevis i Lovisa.]

Tinglysing var et område hvor funksjonæren arbeidet selvstendig, og det var gjerne de

eldste og mest erfarne som satt med dette. Da vi fikk elektronisk grunnbok, skjedde det en kompetanseforskyvning: IT-kompetanse erstattet en del av fag-kompetansen og rollene endret seg.

Etter innføringen av elektronisk grunnbok og EDB, måtte domstolene redusere bemanningen. I 1994 laget Justisdepartementet den første belastningsmodellen. Man kom frem til at innen tinglysing hadde man en tidsgevinst på 30 % etter innføringen av EDB. (Rett & slett nr. 1-1994)

I 1995 ble Rettsvesenets IT- og Fagtjeneste (RIFT) opprettet og de overtok ansvaret for domstolenes datasystemer. Da Domstoladministrasjonen ble opprettet i 2002, overtok DA oppgavene til RIFT. Det siste særskilte skriverembetet opphørte da Oslo byskriverembete ble slått sammen med Oslo skifterett i 2000.

Stortinget vedtok i 2002 at tinglysing av rettigheter i fast eiendom skulle overføres fra tingrettene til Statens kartverk. Vedtaket ble gjennomført 2004-2007. Dermed gikk nær 400 år gamle oppgaver og arbeidsplasser knyttet til disse ut av domstolene.

Samlokalisering på Kongsvinger

Glåmdal tingrett og Glåmdal jordskifte-rett samlokaliseres i et utvidet tinghus på Kongsvinger. I det nye tilbygget er det lokaler for jordskifteretten og en ny rettssal for tingretten.

Samlokaliseringen og det nye tinghuset ble markert ved en høytidelighet i tinghuset mandag 13. mars.

Storingsrepresentanter, ordførere og representanter for justissektoren deltok.

Høyres og FrPs representanter i Stortingets justiskomite besøkte domstolene i Tromsø i slutten av mars. De ble orientert om prøveprosjektet som er satt i gang ved Nord-Troms tingrett og Hålogaland lagmannsrett om opptak i retten. De ble orientert av blant andre lagmann Dag Nafstad og sorenskriver Unni Sandbukt. På bildet: Margunn Ebbesen (Høyre), Ulf Leirstein (Frp), Anders Werp (Høyre), Peter Chr. Frølich (Høyre), Anna Molberg (rådgiver Høyre) og Hårek Elvenes (Høyre). Bak sitter Glenn Nerdal (rådgiver Frp). Her er det Dag Nafstad som orienterer. Proveprosjektet gjennomføres etter en bevilgning i Stortinget, og skal vare ut 2017.

Sven Marius Urke og Torill Charlotte Reynolds.
(Foto: DA)

Statssekretæren besøkte DA

Torill Charlotte Reynolds er statssekretær i Justis- og beredskapsdepartementet. Hun tiltrådte ved statsrådsskiftet før jul, og kom da fra tilsvarende stilling i Samferdselsdepartementet. Reynolds er jurist. Hun vil blant annet følge opp domstolene. Reynolds besøkte Domstoladministrasjonen i februar, og fikk blant annet en grundig innføring i domstoløkonomi, hvordan DA og domstolene ser på ulike rettspolitiske spørsmål og arbeidet med digitalisering.

Det var veldig positivt at den nye statssekretæren så raskt kom til DA, og vi hadde en veldig god dialog. Mitt inntrykk er at hun er veldig interessert i domstolenes virksomhet. Vi hadde et godt samarbeid med den forrige politiske ledelsen i Justisdepartementet, og besøket til Reynolds gir meg tro på at dette videreføres under den nye ledelsen, sier DA-direktør Sven Marius Urke.

NYTT OM NAVN

- Tingrettsdommer **Kjetil Myhrvold**, konstituert avdelingsleder **Marianne Bergflødt** og tingrettsdommer **Karstein Rye** er utnevnte til avdelingsledere ved Bergen tingrett.
- Konstituert tingrettsdommer **Hanne Ombudstvedt** er utnevnt til tingrettsdommer ved Sunnmøre tingrett.
- Jordskiftedommerfullmektig **Ole Jakob Skovli** er utnevnt til jordskiftedommer ved Hedemarken og Sør-Østerdal jordskifterett og Glåmdal jordskifterett.
- Fylkeskartsjef **Arne Olav Berg** er utnevnt til jordskifterettsleder ved Nord-Troms jordskifterett.
- Senioringeniør **Magne Geir Verlo** er utnevnt til jordskiftedommer ved Indre Sogn jordskifterett og Sunnfjord og Ytre Sogn jordskifterett.
- Avdelingsingeniør **Bjørn Inge Taklo** er utnevnt til jordskiftedommer ved Sunnmøre jordskifterett.
- Grunnerverver **Linn Haugseth Kind** er konstituert som jordskiftedommer ved Vestoppland og Sør-Gudbrandsdal jordskifterett og Nord-Gudbrandsdal jordskifterett i ett år med mulighet for forlengelse i inntil ett år.

- Konstituert tingrettsdommer **Benedicte Aas** har fått forlenget konstitusjon som tingrettsdommer ved Fosen tingrett, med tiltredelse fra 3. mars 2017 og med varighet til og med 14. august 2018.

Hvis dere har nytilsatte i domstolen som dere vil fortelle Rett på saks lesere om så send inn til redaksjonen@domstol.no

Hanne Ombudstvedt har vært konstituert som tingrettsdommer ved Sunnmøre tingrett siden 1. januar 2016. Hun har også tidligere jobbet i Heggen og Frøland tingrett som dommerfullmektig og konstituert tingrettsdommer. Før hun begynte hos Sunnmøre tingrett, var hun ansatt som fylkesnemdsleder og juridisk rådgiver for Sentralenheten for fylkesnemda for barnevern og sosiale saker. Hun har også hatt egen advokatpraksis.

Har din domstol noen nye dommerfullmektiger, saksbehandlere eller andre som dere vil fortelle om i Rett på sak?
Send inn epost til redaksjonen@domstoladministrasjonen.no

SORENSKRIVEREN

Transparency and the rule of law will be
the touchstones of this presidency.

Barack Obama ved innsettelsen som president.